

gažovanosť SR na Balkáne za predchádzajúcich Dzurindových vlád, je témou, ktorá umožní SDKÚ-DS demonštrovať jej expertízu a nadobudnutý kredit na Balkáne. Po tretie, v pozadí úvah SDKÚ-DS bola aj snaha zviditeľniť sa ako politická sila, schopná vziať do úvahy aj pocity „národne“ orientovaných voličov, ktorých mohlo znepokojovať osamostatnenie Kosova kvôli obavám o jeho vplyv na situáciu na južnom Slovensku.

Zástupcovia SDKÚ-DS síce na rozdiel od SNS nepoužívali slavianofilskú rétoriku a zdôrazňovali právno-politický a medzinárodný rozmer kosovskej otázky, vo svojich vyjadreniach však zachádzali do postojov, ktoré sa dostávali do rozporu s väčšinovým postojom EÚ. M. Dzurinda priamo vyzýval k tomu, aby SR bola pripravená pridať sa k menšinovému táboru v EÚ. Tvrdil, že by to nebolo po prvý raz – ako príklad uviedol vlastný postoj k otvoreniu rokovaní EÚ s Chorvátskom (*Nezávislé Kosovo...*, 2007). Vecnou podstatou postoja SDKÚ-DS bol nesúhlas s osamostatnením Kosova bez súhlasu Srbska, zaznievali však aj výhrady súvisiace s možným vplyvom na iné krajiny bývalej Juhoslávie (Macedónsko, Bosna a Hercegovina) a štáty s „koncentrovanými národnostnými menšinami“. SDKÚ-DS považovala plán Ahtisaariho za základ ďalších rokovaní, tie by však podľa nej nemali vyústiť do nezávislosti Kosova bez súhlasu Srbska. Začiatkom februára M. Dzurinda navštívil Belehrad, kde sa stretol so srbským premiérom Vojislavom Koštunicom. Po návrate podrobil tvrdej kritike ministra J. Kubiša za to, že svojím postojom poškodil „národno-štátne záujmy“ SR a vyjednávaciu pozíciu Srbska. Vyzval ho, aby zo svojej funkcie odstúpil – kvôli výrokom v NR SR a údajnému neskoršiemu „obratu o 180 stupňov“. SDKÚ-DS predložila do parlamentu vlastný návrh deklarácie o Kosove, jej poslanci však napokon podporili návrh deklarácie, predložený tromi vládnymi stranami.

V septembri M. Dzurinda bol zvolený za viceprezidenta Centristicko-demokratickej internacionály (CDI – Centrist Democratic International), svoje zvolenie do poprednej funkcie v tejto celosvetovej straníckej organizácii označil za uznanie úspechov Slovenska na ceste transformácie a reforiem počas pôsobenia jeho vládneho kabinetu. Posilňovaniu kontaktov SDKÚ-DS s partnerskými stranami v zahraničí mali slúžiť medzinárodné aktivity SDKÚ-DS. Patrili sem účasť M. Dzurindu na kongrese Rakúskej ľudovej strany (ÖVP) a poľskej Občianskej platformy (PO), pričom tieto dve strany spolu s českou ODS označil M. Dzurinda za „strategických partnerov“ SDKÚ-DS a stretnutie s predsedníčkou Maďarského demokratického fóra (MDF) Ibolyou David v Bratislave (na tomto stretnutí bola dohodnutá „intenzívna bilaterálna spolupráca“). SDKÚ-DS tiež prejavila záujem o spoluprácu s politickým zoskupením Naša Ukrajina. Predseda SDKÚ-DS privítal zvolenie Nicolasa Sarkozyho za prezidenta Francúzska; vyhlásil, že táto voľba vytvára priaznivejšie podmienky na uskutočnenie potrebných reforiem v EÚ a vo Francúzsku. SDKÚ-DS tiež privítala víťazstvo PO v parlamentných voľbách v Poľsku. Kompromis dosiahnutý na summite EÚ v Bruseli v otázke o podobe reformnej zmluvy EÚ označil M. Dzurinda za „pozitívny výsledok“ a vyhlásil, že nevidí nijaké prekážky, aby tento kompromis slovenský parlament podporil. E. Kukan koncom decembra vyhlásil, že najlepším šéfom EÚ, ktorého v roku 2009 má zvoliť Európska rada, by bol luxembursky premiér Jean-Claude Juncker, ako o vhodnom kandidátovi sa zmienil tiež o Tonym Blairovi.

3.2.2. Strana maďarskej koalície

Strana maďarskej koalície (SMK) bola v roku 2007 v oveľa väčšej miere než v predchádzajúcom období sústredená na problematiku bezprostredne súvisiacu s pomermi vnútri strany.

V prvom štvrtroku 2007 sa v SMK odohral zápas o najvyššie pozície a mocenský vplyv, v dôsledku ktorého došlo k zmene v jej vedení. Volebná podpora SMK zostávala v roku 2007 pomerne stabilná, čo potvrdzoval fakt, že jej elektorát je dostatočne pevný – v porovnaní s elektorátom niektorých iných strán – a je menej ovplyvniteľný zmenami vo vedení alebo v programovom profile. Hoci v niektorých prieskumoch verejnej mienky, uskutočnených v druhom polroku 2007, preferencie SMK do určitej miery klesli, tento pokles nebolo možné v nijakom prípade považovať za kritickú stratu volebnej podpory. Na druhej strane prieskumy verejnej mienky signalizovali, že nezanedbateľná časť voličov maďarskej národnosti nie je dostatočne stotožnená so zmenami, ktoré sa uskutočnili vo vedení strany na jej kongrese v marci 2007 a stále preukazuje väčšiu podporu bývalému predsedovi SMK Bélovi Bugárovi než novozvolenému predsedovi Pálovi Csákymu. V roku 2007 SMK uvádzala 11 959 registrovaných členov (*Na Slovensku je viac ako...*, 2007), klub SMK v NR SR sa skladal z 20 poslancov.

Nové vedenie SMK po svojom zvolení neustále zdôrazňovalo kontinuitu v politike strany a v jej programových prioritách, odmietalo úvahy o tom, že personálne zmeny na čele strany viedli k jej politickej radikalizácii. Bolo však evidentné, že zmeny vo vedení vniesli do SMK silné vnútorné napätie, ktoré v priebehu roka 2007 vyúsťovalo do osobných konfliktov medzi poprednými predstaviteľmi strany.

Mocenský zápas v SMK začiatkom roka mal niekoľko línií. Prvou bolo súperenie o najvyššiu pozíciu v strane (predsednícku funkciu), druhou snaha o zrušenie jednej z najvýznamnejších straníckych pozícií (funkcie výkonného podpredsedu). Aktérom obidvoch línií zápasu bol B. Bugár, ktorý pôsobil ako predseda SMK od jej založenia v roku 1998 (od roku 1991 bol lídrom MKDH), jeho súpermi boli podpredsedovia strany P. Csáky a Miklos Duray, ktorí sa v tomto zápase navzájom podporovali.

Prechod SMK do opozície a jeho dôsledky pre zástupcov SMK, zamestnaných v štátnej správe, ako aj okolnosti sprevádzajúce účinkovanie SMK v komunálnych voľbách koncom roka 2006 podnietili niektorých predstaviteľov strany k úvahám o potrebe vnútorných zmien v strane, a to tak v rovine organizačnej, ako aj personálnej. Až do začiatku marca 2007 však tieto úvahy nesiahali do návrhov na výmenu v najvyššej straníckej funkcii. Predseda SMK B. Bugár, ktorý oznámil svoj zámer znovu kandidovať na pozíciu predsedu strany, dlhý čas (až do druhej polovice marca 2007) zostával jediným kandidátom. Situácia sa zmenila po tom, čo svoju kandidatúru oznámil podpredseda strany P. Csáky. Hoci P. Csáky predtým nepotvrdzoval (a niekedy aj priamo vyvracal) informácie o tom, že sa chystá kandidovať (uvádzal, že uvažuje o účasti na voľbách do Európskeho parlamentu), v druhej polovici marca, desať dní pred konaním kongresu oznámil, že ho navrhla jedna z okresných organizácií, a teda bude na funkciu predsedu kandidovať.

V priebehu nasledujúcich niekoľkých dní sa v SMK odohral zápas B. Bugára a P. Csákyho o silnejšiu pozíciu pred hlasovaním delegátov na kongrese. V rámci tohto zápasu prvýkrát v dejinách SMK došlo k otvorenému konfliktu medzi dvoma poprednými straníckymi predstaviteľmi s použitím ostro formulovaných výhrad. Niektoré z týchto výhrad vyslovoval P. Csáky voči B. Bugárovi už v predchádzajúcom období, ďalšie pridal tesne pred konaním kongresu v snahe obrátiť pomer síl na kongrese vo svoj prospech. Snažil sa stať reprezentantom rôznych prejavov nespokojnosti. Tvrdil, že SMK slabo využíva odborné zázemie strany, že sa objavujú korupčné prípady, ktoré poškodzujú stranu, že v strane a okolo nej sa odohrávajú súboje záujmových skupín a niektoré regionálne organizácie majú pocit, že sú zanedbávané. Najostrejšou výhradou vyslovenou P. Csákym voči B. Bugárovi bolo obvinenie z klien-

telizmu a z prepojenia na aktivity podnikateľa Oszkara Világiho (Csáky: *Za Bugárom...*, 2007). Toto obvinenie svedčilo o poklese dôvery P. Csákyho voči predsedovi strany, zreteľnom najmä na pozadí skutočnosti, že B. Bugár predtým opakovane vyvracal ako nezmyselné a klamlivé všetky úvahy o O. Világim ako o hlavnom „sponzorovi“ strany. Ambície P. Csákyho na obsadenie pozície predsedu strany otvorene podporil iba jeden člen stranického vedenia – výkonný podpredseda M. Duray, ktorý niekoľko dní pred konaním kongresu vyhlásil, že P. Csáky by bol „dobrým predsedom strany“.

Z programového hľadiska nemal zápas medzi B. Bugárom a P. Csákym charakter súperenia alternatívnych koncepcií. Vyzývateľ P. Csáky ohlásil svoju kandidatúru iba desať dní pred kongresom a nijaký alternatívny program fakticky nepredložil (pripravil 15-bodový zoznam priorit, na ktoré by sa chcel sústrediť vo funkcii predsedu, išlo väčšinou o reakcie na všeobecne známe problémy). Pri návrhoch kandidatúr na funkciu predsedu sa väčší počet okresných krajských organizácií priklonil k B. Bugárovi.

V rámci prípravy na kongres predložilo vedenie SMK návrhy na zmeny stanov, zmyslom ktorých bolo posilniť postavenie miestnych (okresných) organizácií strany, zvýrazniť regionálny rozmer činnosti SMK a zároveň zvýšiť kompetencie centrálnych orgánov strany voči základným organizáciám pri nominovaní kandidátov vo voľbách s cieľom predísť „chybným rozhodnutiam“, ktoré by mohli podnecovať členov SMK kandidovať v pozícii nezávislých kandidátov. Predseda B. Bugár zároveň prišiel s myšlienkou zrušenia funkcie výkonného podpredsedu strany, ktorú zastával M. Duray. B. Bugár najprv vysvetľoval tento návrh snahou spružniť celkové pôsobenie stranických štruktúr, neskôr vyhlásil, že vzhľadom na doterajšie skúsenosti s M. Durayom, ktorý neriešil problémy, ktoré mu kompetenčne patrili, je pozícia výkonného podpredsedu strany zbytočná. Vzhľadom na dlhšie trvajúce napätie vo vzťahoch medzi B. Bugárom a M. Durayom bolo evidentné, že skutočným zámerom B. Bugára bolo oslabiť pozíciu M. Duraya a jeho vplyv na rozhodovanie ústredných orgánov strany (toto napokon B. Bugár po kongrese strany otvorene priznal). Otvorený nesúhlas so snahou marginalizovať pozíciu M. Duraya však vyjadril P. Csáky, ktorý o. i. poukazoval najmä na politickú autoritu M. Duraya ako disidenta počas komunistického režimu.

Kongres SMK sa konal v Komárne koncom marca. Vo voľbe predsedu strany napokon s rozdielom 14 hlasov zvíťazil P. Csáky. Ukázalo sa, že nespokojnosť s činnosťou tej časti vedenia strany, ktorú reprezentoval B. Bugár, bola medzi delegátmi kongresu SMK silnejšia, než sa to dalo registrovať pred samotným kongresom po tom, čo P. Csáky oznámil svoju kandidatúru. Víťazstvo P. Csákyho sa však dalo chápať aj v širšom spoločenskom kontexte posilňovania etno-centrických prvkov v slovenskej politike. Vstup SNS do vlády zvýšil pocit neistoty u etnických Maďarov (u niektorých dokonca viedol k vzniku pocitu ohrozenia), preto zástancovia presadzovania záujmov maďarskej národnostnej menšiny razantnejšími metódami (ku ktorým patrí M. Duray, ktorý otvorene podporoval P. Csákyho v jeho úsilí o predsednícke kreslo) získali v strane väčšiu podporu než v minulých rokoch. Nový predseda strany a členovia novozvoleného vedenia strany však zdôraznili, že pre SMK je najdôležitejšia kontinuita v jej prístupoch k riešeniu problémov maďarskej menšiny.

Po prehratých voľbách obvinil B. Bugár P. Csákyho, že v súperení použil neférové metódy vrátane klamstiev (JOJ: *Csáky si pomáhal...*, 2007). Vyhlásil, že si strana tým pokazila imidž (Bugár: *Strana si pokazila...*, 2007). Novozvolený predseda P. Csáky na jednej strane trval na tom, že stojí za všetkými svojimi výrokmi, ktoré použil pred kongresom SMK, na druhej strane demonštroval zdržanlivosť a snažil sa nepokračovať v názorovej konfrontácii s B. Bugárom, najmä vzhľadom na jeho vysokú popularitu aj medzi občanmi maďarskej

národnosti, aj medzi členmi strany. Hoci B. Bugár ostro kritizoval P. Csákyho za spôsob, ktorý použil v súperení o predsednícke kreslo, opakovane zdôrazňoval, že i napriek neférovej kampani považuje výsledky hlasovania za legitímne, že bude lojálnym členom strany a bude pomáhať presadzovať stranícku líniu ako poslanec v NR SR. Tvrdil, že očakáva od nového vedenia SMK takú politiku, na ktorú sú zvyknutí voliči strany: proeurópsku, stabilizujúcu, prístupnú kompromisom a otvorenú spolupráci s opozičnými stranami. S podobnými vyhláseniami sa prezentovali aj ďalšie osoby, považované za blízke B. Bugárovi. Zámerom týchto vyhlásení bolo vyvrátenie úvah, že v strane môže dôjsť k rozkolu.

Celková zdržanlivosť B. Bugára, ktorú demonštroval voči P. Csákymu, však neplatila v prípade jeho výrokov na adresu podpredsedu strany pre strategické otázky M. Duraya. Tu sa B. Bugár vyjadroval mimoriadne ostro. Týkalo sa to najmä Durayovho správania v období pred kongresom a vplyvu, ktorý M. Duray môže mať na SMK v budúcnosti. Bugárova rétorika prezrádzala absolútne (a zrejme už aj nenapraviteľné) poškodenie vzťahov medzi ním a M. Durayom. B. Bugár uviedol, že M. Duray je pre SMK nebezpečný tým, že „najnevhodnejším spôsobom a v najnevhodnejšiu dobu“ otvára citlivé témy (*Duray môže byť...*, 2007). Obvinil M. Duraya z toho, že šíril nepravdivé informácie o rodinných príslušníkoch členov vlády za SMK a aj o samotnom B. Bugárovi. M. Duray vzápätí poskytol v Maďarsku vychádzajúcemu extrémne nacionalistickému periodiku *Magyar Fórum* rozhovor, v ktorom tvrdil, že v roku 1990 B. Bugár ako poslanec československého Federálneho zhromaždenia bol údajne riadený dôstojníkom ŠtB a na jeho pokyn zabránil zvoleniu M. Duraya za predsedu poslaneckého klubu koalície maďarských strán. B. Bugár označil Durayove slová za klamstvo a avizoval, že sa obráti na súd. Predseda SMK P. Csáky sa však v mene väčšiny predsedníctva strany od Durayových výrokov dištancoval. Osobne sa s B. Bugárom stretol, aby mu to oznámil a zároveň pripustil, že aj on sám sa dopustil v súťaži o predsednícku funkciu výrokov, „ktoré nemali byť“ (*SMK sa zastala...*, 2007). Na adresu M. Duraya povedal, že konal v afekte. P. Csáky vyhlásil, že sa tým celá kauza uzavrela. S rovnakým vyhlásením vystúpil aj B. Bugár.

V polovici apríla poslanec László Gyurovszky oznámil, že sa vzdáva poslaneckého mandátu. Ako dôvod uviedol „hodnotové rozdiely“ medzi ním a novým vedením (L. Gyurovszky bol známy tým, že bol dlhé roky blízkym spolupracovníkom B. Bugára). Gyurovszkého krok nenasledoval nijaký iný poslanec SMK.

Začiatkom júna v SMK vypukol konflikt medzi M. Durayom a bývalým ministrom pôdohospodárstva a poslancom Zsoltom Simonom. Spôsobil ho M. Duray tým, že spochybnil priebeh okresnej straníckej konferencie v Rimavskej Sobote a naznačil, že jej delegáti boli podplácaní. Zs. Simon, ktorý vedie okresnú organizáciu, sa voči Durayovým slovám tvrdo ohradil a pohrozil mu žalobou na súde. Následne sa M. Duray Zs. Simonovi ospravedlnil, uviedol, že jeho slová boli zle interpretované. Napätie do vnútra strany však vzápätí vniesli výroky M. Duraya na adresu B. Bugára a iných jemu blízkych osôb. Stalo sa tak napriek Durayovmu sľubu vyvarovať sa vyhlásení na tému osobných vzťahov medzi ním a ďalšími členmi strany. V polovici júla v rozhovore pre portál *sme.sk* M. Duray znovu uviedol, že okresný snem SMK v Rimavskej Sobote, ktorý zvolil do funkcie okresného predsedu strany Zs. Simona, bol zmanipulovaný („kúpený“). O B. Bugárovi opäť vyhlásil, že bol riadený agentom ŠtB v čase, keď bol poslancom Federálneho zhromaždenia ČSFR (*Miklós Duray: Rýchlosť nedodržiavam...*, 2007). Okamžite po zverejnení spomínaného rozhovoru B. Bugár a Zs. Simon vyhlásili, že M. Duray pracuje na rozbití strany a požiadali P. Csákyho, aby sa situáciou urýchlene zaoberal. Naznačili, že očakávajú, že vedenie strany M. Duraya postrestá. Na rokovaní predsedníctva SMK koncom augusta sa M. Duray za svoje výroky zno-

vu ospravedlnil a ubezpečil, že sa už nebudú opakovať. Nijaký trest za opakovanie nevhodných výrokov vedenie SMK M. Durayovi neuložilo.

B. Bugár odmietal tvrdenia, že SMK sa zradikalizovala po zmene vedenia, popieral zámer vrátiť sa znovu na čelo SMK, hoci uvádzal, že naňho sú vyvíjané isté tlaky, popieral zámer a pripúšťal, že by sa mohol znovu uchádzať o vedúcu pozíciu v SMK, ale iba v prípade dramatického poklesu preferencií SMK, výrazného zhoršenia slovensko-maďarských vzťahov a vzniku rizika, že sa strana nedostane do parlamentu (*Bugár cíti tlak...*, 2007). B. Bugár rezolútne odmietal myšlienku založenia ďalšej politickej strany, zastupujúcej občanov SR maďarskej národnosti a popieral, že by sa mohol na realizácii takéhoto projektu podieľať. Tvrdil, že založenie novej strany by bolo „cestou do záhuby“. Podľa B. Bugára, ak niekto nie je spokojný so situáciou v SMK, mal by sa usilovať o nápravu vnútri samotnej strany (*Bugár: do inej strany...*, 2007).

V druhej polovici roka 2007 prepukali vnútri SMK spory v otázkach súvisiacich s presadzovaním jej politickej línie (napríklad o spôsobe otvorenia témy odškodnenia za Benešove dekréty). Začiatkom novembra 2007 B. Bugár avizoval, že otvorí vo vedení SMK otázku klesajúcich preferencií strany. Zs. Simon, otvorený stúpenec B. Bugára, v jednom z publikovaných rozhovorov vyčítal P. Csákymu, že nevhodným spôsobom medializoval svoje spory s B. Bugárom. Predseda SMK vo svojej reakcii na spomínaný rozhovor vyhlásil, že Zs. Simon nemá v strane „dobré meno“ a že do SMK išiel predovšetkým kvôli získaniu výhod, vzhľadom na svoje podnikateľské aktivity. Odmietol Simonove tvrdenie, že príliš podlieha vplyvu M. Duraya. Zs. Simon kontroval, že P. Csáky „osočovaním oponentov sa snaží odvádzať pozornosť od zásadných problémov, v ktorých sa SMK pod jeho vedením ocitla“ (*Simon: Zásadné je...*, 2007). Tvrdil, že ak by sa voľby predsedu strany konali dnes, P. Csáky by ich určite nevyhral a predsedom by sa znovu stal B. Bugár (*Csáky by už dnes...*, 2007). Zs. Simon vyhlásil, že pod vedením P. Csákyho SMK uskutočňuje konfrontačnú politiku, čo oslabuje jej spoluprácu s partnerskými opozičnými stranami. Zopakoval tvrdenie, že M. Duray pracuje na rozbití strany tým, že presadzuje metódu konfrontácie a boja, nie dialógu.

Po straníckom kongrese začala v SMK pod vedením podpredsedu strany pre strategické otázky M. Duraya pôsobiť tzv. „strategická rada“. Jej členmi sú prevažne osoby názorovo blízke M. Durayovi. Informácie o pracovnej verzii dokumentu *Zásady strategického programu SMK* publikované v médiách naznačili, že zámerom jeho autorov je posilnenie v politickom programe SMK národno-konzervatívnych a sociálno-egalitárnych prvkov, kritických voči procesom globalizácie a pôsobeniu nadnárodných spoločností na Slovensku.

SMK zaujímala kritické stanoviská voči viacerým aspektom sociálno-ekonomickej a zahraničnej politiky vlády. Možnosť vrátenia Zákonníka práce do jeho podoby pred novelizácie v období Dzurindovej vlády považovala SMK za „katastrofu“. Snahu zmeniť vysokoskolský zákon kvalifikovala ako zámer centralizovať moc v rukách vlády. Poukazovala na to, že stranícka centrála Smeru-SD zasahuje do rozdeľovania prostriedkov z eurofondov, prichádzajúcich na Slovensko. SMK zastávala názor, totožný s názormi dvoch ďalších opozičných strán, že súčasná vláda iba využíva pozitívne výsledky reforiem, uskutočňovaných v období vládnutia predchádzajúceho kabinetu, a tým si zaistuje vysokú podporu verejnosti. B. Bugár opakovane tvrdil, že Smer-SD kritikou reforiem a ich dôsledkov pre ekonomiku krajiny v predvolebnom zápase fakticky klamal voličov. SMK kritizovala politiku vlády v oblasti školstva a kultúry vo vzťahu k maďarskej národnostnej menšine. B. Bugár pripomínal, že podiel finančných prostriedkov pre maďarskú menšinu na celkovom rozpočte Ministerstva kultúry a na štátnom rozpočte klesol v roku 2007 na úroveň roka 2002.

SMK poukazovala na chaotický stav, ktorý vznikol v zdravotníctve. Tvrdila, že vláda zastavila rozvoj cestnej siete na južnom Slovensku a obmedzila tu ekologické investície, že rozdeľuje štátne dotácie spôsobom, ktorý postihuje oblasti obývané maďarskou národnostnou menšinou. Zástupcovia SMK upozorňovali na to, že ministerstvo kultúry obmedzuje a nie rozširuje používanie jazykov národnostných menšín. Podľa SMK vláda je nevypočítateľná v zahraničnej politike, nie je schopná manažovať čerpanie fondov EÚ. SMK sa negatívne vyjadrovala o postupe vlády a najmä ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja pri príprave Národného strategického referenčného rámca. Postavila sa proti redukcii počtu matričných úradov, takisto proti zmene počtu a umiestnení stavebných úradov. Žiadala, aby sa zachovalo alebo dokonca rozšírilo vysielanie Slovenského rozhlasu na okruhu Rádia Patria v maďarskom jazyku. SMK rázne protestovala proti zámeru ministerstva školstva prepísať v školských učebniciach v maďarskom jazyku geografické názvy z maďarských na slovenské. Prípád s pripravovanými zmenami názvov v učebniciach prezentovala SMK ako príklad neústretného postoja vládnej koalície voči maďarskej národnostnej menšine, ako možnú prekážku pre plnohodnotnú realizáciu menšinových práv. SMK tvrdo kritizovala schválenú vládou v decembri 2007 novú koncepciu vzdelávania národnostných menšín a prirovnala ju k projektu „alternatívneho školstva“, ktorý presadzovalo ministerstvo školstva na čele so zástupkyňou SNS v rokoch 1994 – 1998. Pripravenú koncepciu národnostného školstva označili predstavitelia SMK za odporujúcu ústave. Naznačili, že ako krajný prostriedok protestu proti zavádzaniu tejto koncepcie bude použitá občianska neposlušnosť (*SMK hrozí...*, 2007). Poukazovali tiež na to, že minister školstva J. Mikolaj pod zámienkou vládou nariadeného zoštieňovania administratívy prepustil posledných dvoch zamestnancov odboru národnostného školstva. Ako problém z hľadiska realizácie práv príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny uvádzali aj stav s financovaním Univerzity Janosa Selyeho v Komárne.

V druhej polovici roka 2007 SMK prišla s politickými iniciatívami, ktoré významne zasiahli do celkového vnútropolitického vývoja krajiny. Išlo predovšetkým o návrhy týkajúce sa jednotlivých aspektov postavenia maďarskej národnostnej menšiny a slovensko-maďarských vzťahov. Zástupcovia SMK v oveľa otvorenejšej forme prezentovali svoje postoje v otázke Benešových dekrétov. Tvrdili, že ide len o odstránenie negatívnych dôsledkov uplatňovania niektorých povojnových nariadení Slovenskej národnej rady, založených na princípe kolektívnej viny Maďarov. Súčasťou riešenia problému podľa predstáv SMK by malo byť individuálne odškodnenie dotknutých osôb. Predseda SMK P. Csáky začiatkom augusta avizoval, že predloží do parlamentu návrh na odškodnenie, súčasťou ktorého malo byť ospravedlnenie sa slovenského parlamentu Maďarom podľa vzoru tých deklarácií SNR zo začiatku 90. rokov, v ktorých sa Slováci ospravedlnili Židom, deportovaným počas druhej svetovej vojny a karpatským Nemcom, odsunutým zo Slovenska po druhej svetovej vojne (*SMK: Csáky chce odškodnenie...*, 2007). SMK sa prihovárala za vznik osobitnej nadácie, financovanej zo štátneho rozpočtu, ktorá by zabezpečila realizáciu odškodnenia. Výšku prípadného odškodnenia SMK nekonkretizovala, P. Csáky uviedol, že by mohlo ísť o symbolickú sumu.

V septembri, reagujúc na výzvy skupiny členov KDĽK okolo V. Palka, navrhla SMK znenie dokumentu o historickom zmierení medzi Slováckmi a Maďarmi, ktorý by mali súčasne schváliť parlamenty oboch štátov. Súčasťou predloženého textu bol zoznam historických udalostí, ktoré spôsobili vzájomné krivdy Slovákom a Maďarom v 19. a 20. storočí – tzv. maďarizácia, vývoj po prvej svetovej vojne, Viedenská arbitráž, odsun Maďarov a ich diskriminácia v rokoch 1945 – 1948, vstup maďarských vojsk na územie Slovenska v roku 1968 (*Návrh SMK*, 2007).

Spomínaný návrh SMK vyvolal mimoriadne ostrú negatívnu reakciu strán vládnej koalície a stal sa fakticky zámkou na schválenie v NR SR uznesenia o nedotknuteľnosti Benešových dekrétov, ktoré viditeľne zhoršilo vzťahy medzi SR a MR. SMK schválenie tohto uznesenia rozhodne odsúdila, označila ho za „kus papiera, ktorý nemá právnu relevanciu“ a prihlásenie sa k princípu kolektívnej viny. P. Csáky zaslal predsedovi Výboru pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci Európskeho parlamentu J. – M. Cavadovi list, v ktorom uznesenie o Benešových dekrétoch nazval „urážkou nemeckej a maďarskej menšiny na Slovensku“ a upozornil na „alarmujúcu situáciu“, ktorá vznikla v SR (Csáky sa sťažuje..., 2007).

Hoci postup SMK v otázke Benešových dekrétov sa napokon ukázal z hľadiska dosahovania vytýčených cieľov ako neefektívny, zástupcovia SMK na jeho zdôvodnenie uvádzali, že takéto riešenie si žiadajú ich voliči, ktorých sa priamo dotkli nariadenia povojnovej SNR, ako aj radoví členovia strany. Tvrdili, že nie je možné stále odsúvať témy, dôležité pre voličov maďarskej národnosti iba preto, že tieto témy sú pre ostatné politické strany nepríjemné. Poukazovali tiež na to, že SMK sa nikdy nevzdávala úsilia o riešenie problematiky Benešových dekrétov, mala ju zakotvenú vo svojom politickom programe aj vtedy, keď predsedom strany bol B. Bugár a iba konštelácia politických síl neumožňovala SMK túto problematiku nastoľovať v otvorenejšej podobe. Hoci v otázke o merite problému sa všetci predstavitelia SMK zhodovali, v otázke o forme prezentácie návrhov sa rozchádzali. Napríklad B. Bugár vyčítal P. Csákymu spôsob, akým celú diskusiu otvoril. Podľa B. Bugára by SMK mala najprv vypracovať konkrétny návrh, oboznámiť s ním ostatné strany, a až potom ho zverejniť.

SMK odmietala obvinenia vládnych strán, že práve ona je hlavným pôvodcom zhoršenia slovensko-maďarských vzťahov. Za hlavného aktéra negatívneho vývoja v danej oblasti označovala SNS, pričom, ako tvrdil P. Csáky, Smer-SD sa politike SNS „prispôbil“ (MTVI: *Smer sa prispôbil...*, 2007). Strana ostro protestovala proti výrokom ministra kultúry M. Maďariča, že v období rokov 1945 – 1948 boli Maďari z územia Slovenska vysídľovaní nie na základe etnickej príslušnosti. Spomínané Maďaričove výroky označila SMK za „nepravdivé“ (SMK: *Maďarič falšuje dejiny...*, 2007). Zástupcovia SMK opakovane kritizovali ministra zahraničných vecí J. Kubiša za to, ako interpretuje príčiny zvýšeného napätia vo vzťahoch medzi Slovenskom a Maďarskom (J. Kubiš obviňoval P. Csákyho z „deštruktívnej politiky“ a označoval ho za zodpovedného za vznikajúce komplikácie vo vzťahoch medzi Slovenskom a Maďarskom). Podľa SMK minister zahraničných vecí sa snažil odvieť pozornosť od vlastnej neschopnosti vysvetliť v zahraničí vnútropolitický vývoj na Slovensku (SMK: *Kubiš sa snaží...*, 2007).

Mimoriadnu pozornosť venovali predstavitelia SMK kauze Hedviga Malinová. Popierali, že by sa práve vinou SMK kauza spolitizovala, poukazovali na nevhodný postup ministra vnútra R. Kaliňáka a predsedu vlády R. Fica, ktorí na tlačovej konferencii oznámili, že H. Malinová si celý útok vymyslela. Podľa P. Csákyho polícia v rámci vyšetrovania urobila kroky, ktoré vyvolávajú pochybnosti. Predseda SMK prejavil pochopenie pre stanovisko zástupcov maďarských strán Fidesz a MSZP, ktorí podrobili kritike postup slovenských policajných orgánov. V druhej polovici mája poslankyňa Európskeho parlamentu za SMK E. Bauer využila rozpravu v pléne na to, aby upozornila, že H. Malinová obvinili z krivého svedectva, poukázala na nezrovnalosti pri vyšetrovaní.

Najradikálnejší slovník pri charakteristike vnútropolitického diania na Slovensku spomína všetkých predstaviteľov SMK používal – rovnako ako aj v predchádzajúcom období –

podpredseda strany M. Duray. Ten začiatkom novembra vyhlásil, že na Slovensku existuje „každodenný pouličný fašizmus“ (Duray tvrdí..., 2007), že v prípade zbitej študentky H. Malinovej slovenská vláda „prejavila solidaritu s trestným činom“ a na margo novely zákona o štátnom jazyku, pripravovanej ministerstvom kultúry, vyhlásil, že „jazykový imperIALIZMUS zákona o štátnom jazyku je priamou cestou ku kultúrnemu fašizmu“ (Veľmi zlý zákon..., 2007). P. Csáky neskôr výrok M. Duraya o „každodennom pouličnom fašizme“ označil za „nevhodný“ a „chybný“ (Csáky: Duray urobil chybu..., 2007). M. Duray tiež vnášal do verejného diskurzu tému autonómie. Koncom februára napríklad priamo navrhol, aby SMK po svojom kongrese otvorila otázky územnej autonómie. Autonómiu označil M. Duray za „prvok demokracie“, v marci v jednej z televíznych diskusných relácií uviedol, že v budúcnosti na Slovensku už nemusí platiť ústavné zakotvenie iba individuálnych, ale aj kolektívnych práv a vyhlásil, že SMK urobila chybu, že otázku územnej autonómie neotvorila v roku 2000 po zakotvení terajšieho územnosprávneho členenia SR (JOJ: Kašický zahral divadlo..., 2007).

SMK sa dištancovala od aktivít neformálneho združenia Južanská rada za sebaurčenie, vystupujúceho za vyhlásenie územnej autonómie na južnom Slovensku a dôrazne odmietla obvinenia na svoju adresu zo strany SNS, ktorá tvrdila, že práve SMK je v pozadí spomínaných aktivít. V júli však podpredseda strany Jozsef Berényi potvrdil, že v strane prebieha diskusia o formulovaní programu pre sebaurčenie maďarskej menšiny vrátane realizácie určitých foriem autonómie. J. Berényi pritom zdôraznil, že nijaké z posudzovaných riešení neráta so zmenou hraníc a SMK chce presadzovať iba také riešenia, ktoré by mohli získať podporu slovenských parlamentných strán a medzinárodných inštitúcií (SMK diskutuje..., 2007). Hoci M. Duray začiatkom septembra v rozhovore pre médiá uviedol, že na Slovensku v rámci rozvíjania samosprávnych princípov je možné realizovať „personálnu autonómiu“, SMK ako strana politický program dosiahnutia územnej autonómie neprijala. Od Maďarskej gardy v Budapešti sa vedenie SMK zreteľne dištancovalo.

I keď niektoré návrhy SMK (napráva dôsledkov Benešových dekrétov, prijatie dokumentu o slovensko-maďarskom zmierení) zužovali priestor na jej pevnejšiu spoluprácu s dvoma slovenskými opozičnými stranami, vo viacerých otázkach súvisiacich so sociálno-ekonomickou politikou vlády sa pozície SMK zhodovali s pozíciami SDKÚ-DS a KDĽ, čo svedčilo o pretrvávajúcej programovej blízkosti všetkých troch opozičných strán. SMK sa pritom prihovárala za užšiu spoluprácu opozície. P. Csáky privítal znovuzvolenie P. Hrušovského za predsedu KDĽ, pozitívne hodnotil prístup SDKÚ-DS a KDĽ k pokračovaniu spolupráce s SMK po zmene jej vedenia.

SMK podporovala myšlienku účasti na prezidentských voľbách spoločného kandidáta opozičných strán, oznámila, že vlastného kandidáta nepostaví (P. Csáky tvrdil, že sa usiloval o to, aby prezidentským kandidátom SMK bol B. Bugár, ten však túto ponuku odmietol). S veľkou nevôľou prijala SMK oznámenie podpredsedu KDĽ D. Lipšica o tom, že o spoločnom opozičnom prezidentskom kandidátovi bude KDĽ rokovať len s SDKÚ-DS, a nie s SMK (neskôr predseda KDĽ P. Hrušovský uviedol, že žiadny orgán KDĽ takto formulované stanovisko neprijal). P. Csáky v nezvyčajne ostro formulovanom vyhlásení podrobil KDĽ kritike za to, že vyvíja na SMK nátlak a uviedol, že pred prezidentskými voľbami v roku 2004 sa SMK „nechala vtiahnuť do takýchto hier“, keď podporila kandidáta KDĽ Františka Mikloška a „nedopadlo to dobre“ (Csáky: Priatelia z KDĽ..., 2007). Začiatkom novembra P. Csáky vyhlásil, že SMK sa pri hľadaní spoločného opozičného kandidáta bude správať „flexibilne a kolegiálne“.

SMK nepodporila návrh SDKÚ-DS na organizovanie masových občianskych akcií na znak protestu proti postupu vládnej koalície voči návrhom opozície v parlamente. Začiatkom decembra B. Bugár vyhlásil, že spolupráca opozičných strán „nefunguje“. Na ilustráciu uviedol postup SDKÚ-DS, ktorá dala návrh na odvolanie premiéra R. Fica bez predbežnej konzultácie s SMK. P. Csáky koncom decembra uviedol, že SMK patrí k „najpevnnejším bodom opozičnej spolupráce“, avizoval, že strana bude aj naďalej „korektným partnerom obidvoch opozičných strán. Za negatívum situácie v opozičnom tábore označil „verejné útoky nacionálneho krídla KDĽ“ na SMK, ako aj pretrvávajúce súperenie medzi SDKÚ-DS a KDĽ.

SMK bola jediná parlamentná strana na Slovensku, ktorá jednoznačne podporila Ahtisaariho správu o Kosove. Postavila sa proti zaradeniu témy o Kosove do programu rokovania NR SR, keď však tento bod bol do programu zaradený, predložila do NR SR vlastný návrh deklarácie, ktorý bol sformulovaný v umiernennej podobe podpory plánu splnomocnenca OSN bez bližšieho určenia budúceho statusu Kosova. SMK sa ohradzovala proti spájaniu otázky budúceho statusu Kosova s problematikou interetnických vzťahov na Slovensku, odmietla obvinenia zo separatizmu, resp. iredentizmu, ktoré označila za absurdné. P. Csáky však pripustil, že prípadné zaistenie kolektívnych práv pre Srbov žijúcich v Kosove môže byť použité ako precedens pre Slovensko pri realizácii práv občanov inej než slovenskej národnosti (*SMK: Kosovo podľa Csákyho...*, 2007).

SMK privítala vstup SR do schengenského priestoru s mimoriadnym entuziazmom, označila rozšírenie tohto priestoru o ďalšie krajiny za „historickú zmenu“. Zavedenie schengenského režimu na hraniciach SR a MR oslávil predseda SMK P. Csáky spolu s predsedom maďarskej strany Fidesz Viktorom Orbánom v Ostrihome. V máji sa početná delegácia SMK zúčastnila na kongrese strany Fidesz v Budapešti, čím SMK znovu potvrdila, aká strana v Maďarsku je jej najbližším partnerom.

3.2.2. Kresťanskodemokratické hnutie

Situácia vnútri Kresťanskodemokratického hnutia (KDĽ) bola v roku 2007 poznačená súperením o najvyššiu mocenskú pozíciu a napätím, spôsobeným autonómnou činnosťou skupiny poslancov, ktorí prezentovali politické stanoviská zásadného charakteru bez predbežnej konzultácie s vedením strany. Na ideovom profile strany sa odrážala snaha jej popredných predstaviteľov väčšmi zvýrazňovať národný, „pro-slovenský“ rozmer jej činnosti. KDĽ sa usilovalo o zaujatie osobitného postavenia v opozičnom prostredí, v oveľa výraznejšom miere než dve ďalšie parlamentné opozičné strany prezentovalo špecifické črty svojho ideového charakteru. Volebná podpora KDĽ v prieskumoch verejnej mienky vykazovala síce stagnačné trendy, bola však dostatočná na to, aby strana mala reálne vyhliadky na vstup do parlamentu aj po ďalších voľbách. Počet členov poslaneckého klubu KDĽ v NR SR po vyhlásení jedného poslanca klesol zo 14 na 13. V strane pôsobilo 17 814 registrovaných členov (*Na Slovensku je viac ako...*, 2007).

Súperenie o najvyššiu pozíciu v strane sa odohralo medzi dvoma kandidátmi – úradujúcim predsedom Pavlom Hrušovským a bývalým podpredsedom Vladimírom Palkom, zástupcom skupiny, ktorá po parlamentných voľbách 2006 podrobila kritike postup predsedu strany pri rokovaní o vytvorení novej vládnej koalície. V. Palko oficiálne oznámil svoju kandidatúru na predsednícku funkciu už začiatkom januára a neoficiálne dával najavo svoj záujem o zvolenie do tejto funkcie už aj predtým, P. Hrušovský s oznámením kandidatúry váhal takmer dva mesiace, napokon tak urobil na zasadnutí Rady KDĽ začiatkom marca.

šieho rozvoja bilaterálnych vzťahov. Slovenský premiér ďalej uviedol, že rokovali aj o možnostiach financovania Univerzity J. Selyeho v Komárne, o *Európskej charte menšinových alebo regionálnych jazykov* a o požiadavkách slovenskej národnostnej menšiny v MR, konkrétne o finančnej podpore pre slovenské základné školy a o vyriešení financovania týždenníka *Ludové noviny*. Obaja premiéri sa vyjadrili, že budú venovať pozornosť vyriešeniu uvedených požiadaviek, čo zároveň považujú za vzájomný prejav dobrej vôle.

F. Gyurcsány ocenil uskutočnenie stretnutia, pretože niekoľkoročnú absenciu rokovaní na úrovni predsedov vlád hodnotil už ako trápnu. Potvrdil, že popri otázke menšín existuje mnoho ďalších oblastí, v ktorých je potrebné rozvinúť spoluprácu oboch krajín. Jeho slová o rizikách vzájomného vzťahu sa čoskoro naplnili, keď novú vlnu problémov naštartovala požiadavka SMK na odškodnenie obyvateľov maďarskej národnosti za udalosti po druhej svetovej vojne. Ako píšeme na inom mieste, situáciu v slovensko-maďarských vzťahoch komplikovali aj „súkromné návštevy“ maďarského prezidenta L. Solyóma v Diakovciach a Komárne.

Snaha obnoviť narušené vzťahy sa prejavovala v pokuse o ďalšie oficiálne stretnutie premiérov SR a MR, ktoré by reparovalo rozvrátené vzťahy. V októbri 2007 sa premiéri SR a MR stretli v Lisabone počas summitu európskych lídrov, kde sa dohodli, že vicepremiéri pripraví návštevu F. Gyurcsány na Slovensku a tiež na tom, že vytvorí mechanizmus na predchádzanie nedorozumení (*Fico dohodol...*, 2007). Ani potom však vzťahy slovenských a maďarských predstaviteľov neboli bezproblémové. Ministerka zahraničných vecí MR K. Gönczová na schôdzke výboru maďarského parlamentu pre zahraničné záležitosti a Maďarov žijúcich za hranicami, ale aj pri rokovaníach s J. Kubišom uviedla, že stretnutie premiérov F. Gyurcsány a R. Fica je otázne, lebo pre Maďarsko je neprijateľné, že slovenská vláda vysiela dvojité signály. Slovenskú politiku voči maďarskej menšine kritizovala K. Gönczová aj na stretnutí v Štúrove v novembri 2007 pri podpise dohôd o výstavbe dvoch mostov cez rieku Ipeľ (*Nedošlo k zhoršeniu...*, 2007).

Premiéri SR a MR sa stretli 9. decembra 2007 na stretnutí premiérov krajín V4 a Slovinska v Ostrave, kde neformálne hovorili o bilaterálnych vzťahoch. V druhej polovici decembra 2007 došlo k stretnutiu podpredsedov vlád poverených prípravou stretnutia premiérov. K ďalšiemu stretnutiu premiérov došlo 22. decembra 2007, keď F. Gyurcsány, R. Fico a rakúsky minister vnútra Günther Platter odhalili pamätník vstupu nových členov do Schengenského priestoru (*Fico: Rozšírenie...*, 2007) na prechode Hegyeshalom-Nickelsdorf (viac v kapitole *Zahraničná politika – hlavné trendy, dvojstranné vzťahy a regionálna spolupráca* v tejto *Súhrnnej správe*).

3. STRANA MAĎARSKEJ KOALÍCIE

Jedinou politickou stranou národnostných menšín so zastúpením v NR SR je SMK. Najvýznamnejšou vnútrostraníckou udalosťou v SMK boli voľby nového stranického vedenia, ktoré delegáti volili na kongrese v Komárne 31. marca 2007. Predsedom SMK sa stal na štyri roky P. Csáky. Vo funkcii vystriedal B. Bugára, ktorý viedol SMK od jej vzniku v máji 1998.

Nový predseda bol zvolený 169 hlasmi a získal o 12 hlasov viac ako jeho protikandidát. P. Csáky a noví podpredsedovia získali už od 230 do 250 hlasov. Za 15 minút sa takto zmenila atmosféra na kongrese (*Csáky: Slová...*, 2007). K Csákyho najbližším spolupracovníkom patrí bývalý štátny tajomník ministerstva zahraničia József Berényi, poslanec István

Farkas a Miklós Duray. Do vedenia strany sa vrátili bývalí poslanci Pál Farkas a László Lanie však László Nagy a exminister István Harna (*Csákyho úderka...*, 2007).

Príčiny, ktoré viedli k zmene vo vedení strany, sú viaceré. Jednou z nich môže byť, že po dlhom čase, keď bol vo vedení SMK Béla Bugár, bola potreba vnútornej zmeny, ktorá by viedla k väčšej mobilizácii členskej základne a voličov. Medzi časťou členov strany, najmä na juhu stredného a východného Slovenska, sa objavoval názor, že SMK pre tieto oblasti počas svojho pôsobenia vo vláde urobila málo. K tomu sa pridával aj pocit nespravodlivosti, že väčšinu pozícií v strane obsadzujú hlavne straníci zo západného Slovenska. Aj dvanásť delegáti tohto regiónu prispeli k zmene na poste predsedu SMK a postavili za by ďalším významným bodom zmeny vo vedení. Kým B. Bugár verejne deklaroval, že chce obmedziť jeho vplyv, P. Csáky mu ponúkol miesto podpredsedu strany. Treťou významnou udalosťou bol spôsob, akým P. Csáky viedol kampaň, keď pred snemom i na sneme naznačil, že Bugárovo vedenie je pod vplyvom ekonomickej loby na čele s Oskarom Világyim.

Po zjazde začala SMK, ktorá má 11 959 členov (*Na Slovensku je...*, 2007) obnovu straníckej štruktúry a prípravu nového programu, v čom významnú úlohu má zohrať nový podpredseda M. Duray. Po marcovom kongrese sa vytvorila nová republiková rada, odborné výbory, ktoré už začali svoju činnosť. Orgány strany sa dobudovali tak, ako to predpisujú stanovky. Boli zvolení predsedovia krajských rád. P. Csáky sa sústredil na dobudovanie regionálnych sekretariátov a nákup počítačovej techniky (*Csáky: Snažím sa...*, 2007).

Výsledok zjazdu výrazne ovplyvnil pomery v strane. B. Bugár viackrát vystúpil s kritikou nového vedenia strany (najmä v súvislosti so spôsobom, akým sa začalo diskutovať o závažných vnútropolitických otázkach – napríklad Benešove dekréty, problematika odškodnenia Maďarov za udalosti po druhej svetovej vojne), ale aj spôsobu, akým sa zmenilo vedenie strany. Po zmene vedenia sa poslaneckého mandátu vzdal exminister výstavby László Gyurovszky. Konflikt medzi M. Durayom a B. Bugárom sa vyostřil po tom, ako M. Duray na adresu B. Bugára povedal, že sa ho snaží odstrániť už od roku 1990. Vtedy vraj dostal od bývalého agenta ŠtB zadanie, aby zamedzil Durayovmu zvoleniu do čela frakcie vo Federálnom zhromaždení ČSFR. Tento agent mal byť hlavným poradcom MKDH – Maďarského kresťanskodemokratického hnutia (*Vrenie v SMK...*, 2007). B. Bugár obvinenia M. Duraya ostro odmietol.

Ďalší konflikt prepukol medzi bývalým ministrom poľnohospodárstva Zsoltom Simonom a P. Csákym a M. Durayom, ktorí ho obvinili z toho, že do SMK vstúpil preto, aby niečo získal. M. Duray ho tiež obvinil z kupovania hlasov na kongrese v Rimavskej Sobote, za čo sa však neskôr musel ospravedlniť (*Bárdos: Duray pre...*, 2007).

Nové vedenie SMK sa spôsobom uplatňovania svojej politiky dostalo do sporu aj s bývalými koalíčnými spojencami SDKÚ-DS a najmä KDH, ktoré nové vedenie SMK obvinilo z radikalizmu a stupňovania napätia v spoločnosti, neuváženým predkladaním neprediskutovaných tém. Vladimír Palko navrhol nestretávať sa s predstaviteľmi SMK. Predseda KDH Pavol Hrušovský navrhol umiernené riešenie: pozorovať politiku SMK, a ak by bola protislovenská alebo by sa usilovala o autonómiu južného Slovenska, obmedziť kontakt s predstaviteľmi SMK (*Palko: Nestretávajme sa...*, 2007; *Hrušovský: Palkove...*, 2007). B. Bugár nesúhlasil s tvrdením, že sa strana radikalizuje a pripisoval to skôr tomu, že veľký priestor v médiách dostáva M. Duray (*Bugár: SMK nie...*, 2007).

4. VYBRANÉ KAUZY SÚVISIACE S MENŠINAMI

4.1. HISTORICKÉ TÉMY – DEKRÉTY E. BENEŠA A NARIADENIA SNR

Zatiaľ čo väčšina z približne troch miliónov českých Nemcov sa musela z bývalej ČSR po druhej svetovej vojne vysťahovať, väčšina príslušníkov maďarskej menšiny nakoniec zostala na Slovensku a postupne získala späť občianske práva. Podobne ako na Slovensku dodnes negatívne rezonuje odstúpenie južných území Maďarsku po Viedenskej arbitráži v novembri 1938, v maďarskej komunite stále prežíva spomienka na traumy z povojnového porušovania jej práv, ktorá sa prenáša aj do súčasnosti a od roku 1989 sužuje slovensko-maďarské vzťahy. Prvé pokusy o otvorenie tzv. Benešových dekrétov (presnejšie dôsledkov niektorých dekrétov prezidenta E. Beneša a nariadení SNR) (Čierna-Lantayová et al., 2006) sa uskutočnili nielen krátko po Novembri 1989, ale dokonca aj pred prijatím Slovenska do EÚ, keď ich zrušenie požadoval maďarský premiér Viktor Orbán. Benešove dekréty boli tiež konfliktnou témou pri zostavovaní oboch Dzurindových vlád – ale ani v jednom prípade SMK nedosiahla svoje ciele. Nástupom vlády R. Fica a neúčastou SMK vo vláde nastúpila namiesto dialógu konfrontácia.

4.1.1. Snaha o odškodnenie

V apríli 2007 P. Csáky v reakcii na rozhovor podpredsedu strany Miklósa Duraya pre *Hospodárske noviny* (*Južná hranica...*, 2007), v ktorom M. Duray žiadal finančné odškodnenie Maďarov za udalosti z rokov 1945 – 1948 vyhlásil, že SMK nebude v blízkej budúcnosti iniciovať odškodnenie Maďarov za následky dekrétov prezidenta Beneša, pravdepodobne však začne diskusiu v strane (*Za Benešove dekréty...*, 2007). Ďalší deň vyšiel článok, v ktorom sa uvádzalo, že SMK otvorila Benešove dekréty (*Nové vedenie...*, 2007). Reakcia slovenských politikov bola jednoznačná: otvorenie problému by znamenalo spochybňovanie výsledkov druhej svetovej vojny (D. Čaplovič, Smer-SD); je potrebné pozerať do budúcnosti, a nie minulosti (Milan Urbáni, LS-HZDS); v minulosti bolo množstvo neodškodnených krívd (Rafael Rafaj, SNS); nie je potrebné oživovať minulosť (Eduard Kukan, SDKÚ-DS). Vladimír Palko z KDĽP pripustil spoluprácu so SMK len vtedy, ak sa zaviazal, že nebude požadovať územnú autonómiu a bude akceptovať nedotknuteľnosť Benešových dekrétov (*Pardon chcú...*, 2007).

Problematika sa objavila s väčšou razanciou, keď na verejnosť prenikla informácia, že predseda SMK P. Csáky chce v septembri 2007 predložiť do parlamentu návrh na odškodnenie za Benešove dekréty. Malo ísť o morálne aj finančné odškodnenie a malo sa týkať Maďarov, ktorí boli po druhej svetovej vojne deportovaní na nútené práce do Čiech. P. Csáky uviedol, že situácia na Slovensku na predloženie návrhu nie je vhodná, iniciatíva nemá veľkú šancu, ale predloženie návrhu považuje za svoju morálnu povinnosť (*Csáky ide...*, 2007). Zrušenie následkov dekrétov prezidenta E. Beneša sľubovala SMK voličom aj vo volebnom programe pred parlamentnými voľbami v roku 2006 (*Volebný program...*, 2006). V minulosti sa im tieto požiadavky nepodarilo presadiť ani na rokovaní s koalíčnými partnermi, napriek osemročnej účasti v oboch vládoch premiéra M. Dzurindu. Otázne bolo načasovanie otvorenia problematiky na obdobie po úspešných rozhovoroch premiérov SR a MR. Vyhlásenie vyvolalo diskusiu, aj keď návrh ešte nebol ani vypracovaný, ani do konca roku 2007 predložený do NR SR. SMK pozastavila túto iniciatívu, pretože napätie, ktoré vyvolala svojím návrhom v slovensko-maďarských vzťahoch, prerástlo aj jej očakávaniami.

Neskôr začalo Občianske združenie Never Again (Never Again Polgári Társulás; „Never Again“ znamená v angličtine „nikdy viac“) zbierať podpisy pod petíciu, ktorá žiada odškodnenie občanov maďarskej a nemeckej národnosti za povojnové krivdy. Organizátorom petície bol Csaba Fehér, bývalý riaditeľ Podunajského múzea v Komárne (*Rozbehli petíciu...*, 2007).

„Situácia vo vzťahu medzi Slovenskom a Maďarskom sa radikalizuje“ – touto vetou sa začalo spoločné vyhlásenie troch poslancov NR SR za KDH V. Palka, Františka Mikloška, Pavla Minárika a bývalého predsedu KDH Jána Čarnogurského. Príkladom radikalizácie vzťahov bola podľa V. Palka aj snaha SMK otvoriť otázku odškodnenia obetí Benešových dekrétov.

Slovenská a maďarská strana by podľa V. Palka mohli recipročne vyjadriť ľútosť nad Slovákami, ktorí utrpeli ujmu počas Viedenskej arbitráže, ako aj nad občanmi maďarskej národnosti, ktorých postihli Benešove dekréty. Zároveň kritizovali opozičné strany za to, že na aktivity predsedu SMK P. Csákyho dostatočne nereagovali (*Palko: Vzťah...*, 2007).

4.1.2. Deklarácia o zmierení

Deklarácia o historickom zmierení nie je pre politiku v oblasti slovensko-maďarských vzťahov novou témou. Sporadicky sa objavovala už od roku 1989. Na Slovensku v roku 2007 tému otvorila SMK, ktorá vypracovala základné tézy spoločnej deklarácie medzi NR SR a Národným zhromaždením MR. Návrh bol zaslaný predsedovi NR SR Pavlovi Paškovi, predsedníčke Národného zhromaždenia MR Katalin Sziliovovej, ako aj predsedom klubov parlamentných strán. Podstatou návrhu bolo recipročné ospravedlnenie sa maďarského a slovenského parlamentu za tri najvýznamnejšie krivdy voči susednému národu. Maďarsko sa malo ospravedlniť za asimilačnú politiku na konci 19. a na začiatku 20. storočia, za dôsledky Viedenskej arbitráže a za vstup maďarských vojsk na československé územie v roku 1968. NR SR by vyjadrila svoje poľutovanie nad tým, že aj v období 1945 – 1948 sa uskutočnili také udalosti, ktoré viedli k tomu, že územie štátu boli nútení opustiť občania maďarskej národnosti, resp. niektorí boli odvedení nedobrovoľne na nútenú prácu do Čiech. Ďalej by vyjadrila svoje poľutovanie nad tým, že vtedajšia Slovenská národná rada prijala aj také dekréty na úrovni zákona, ktoré na základe princípu kolektívnej viny vážne porušovali práva občanov maďarskej a nemeckej národnosti. (*Návrh Strany...*, 2007). Zároveň mal byť založený fond na odškodnenie poškodeného obyvateľstva.

Tejto aktivite predchádzala avizovaná snaha o predloženie zákona o odškodnení obetí tzv. Benešových dekrétov. Za osem rokov, keď bola SMK vo vláde a mala šancu niečo zmeniť, sa o podobnú deklaráciu jej predstavitelia nepokúsili a nevyužili pozíciu vo vládnej koalícii ani na korekcie v názoroch slovenských politických elít, s ktorými spolupracovali, na problematiku povojnových represí voči maďarskej menšine a na vytvorenie mechanizmov, ktorými by začali meniť zakonzervované pohľady slovenskej verejnosti na túto problematiku. Teraz, keď je SMK mimo vládnej politiky, nemožno vnímať jej aktivity ináč než ako snahu získať voľičov maďarskej národnosti, ktorí sa, ako to dokazujú výskumy, domnievajú, že je potrebné ospravedlnenie sa Slovákov za obdobie po roku 1945. Naopak slovenskí respondenti si myslia, že nie je dôvod ospravedlňovať sa, a ak si slovenské politické strany chcú udržať takto orientovaných voľičov, ospravedlnenie podpísať nemôžu (Šutaj – Homišinová – Sáposová – Šutajová, 2006).

Historické témy zmierenia, odškodnenia v tomto prípade nie sú už len témy historické, ale aj politické. Každé ospravedlnenie môže mať len relatívnu platnosť, a najmä nemôže ísť

do konkrétnosti. Ak je dobrá vôľa pre vzájomné ospravedlnenie, je vytvorenie deliacej čiary (ktorá by znamenala, že sa v európskej slovenskej a maďarskej modernej politike začína s číslom tým štítom, bez akýchkoľvek podmienok a výhrad a bez toho, aby sme si počítali, kto koho viac poškodil) dobrý krok. Ak nie, ide o inú politickú situáciu.

Kultivovaným spôsobom prezentoval svoj názor na túto problematiku László Szigeti, riaditeľ vydavateľstva Kalligram: „Ospravedlnenia vynútené na základe nejakých politických okolností a postojov nemajú zmysel. Vynútiť si odpustenie je ako vynútiť si lásku. Akékoľvek ospravedlnenie musí vyplývať z vnútorného presvedčenia. Pál Csáky s tým nemal bezpredchádzajúcich rokovaní so slovenskou opozíciou vyrukovať. Najprv mali pre túto iniciatívu získať aspoň jedného slovenského partnera, a nie ísť do Budapešti a oslovovať všetky maďarské politické strany.“ (*Vynútené ospravedlnenia...*, 2007).

Slovenskí politici sa k problému vyjadrovali podstatne razantnejšie a odmietali akékoľvek ospravedlnenie sa Maďarom. „Jediná odpoveď je nie“ (V. Mečiar); „Je to do neba volajúca drzosť“ (R. Fico); „SMK hovorí o zmierení, vecne jej však ide o konfrontáciu“ (J. Kubiš). (*Slovensko sa...*, 2007). Všetky slovenské politické strany dospeli k záveru, že cesta vymenovania krívd nie je správnou cestou k zmiereniu.

4.1.3. Nedotknuteľnosť dekrétov

Problematika spoločnej deklarácie o uzmiernení, sproblematicizovaná snahou SMK predložiť do NR SR zákon o odškodnení Maďarov za Benešove dekréty, vyvrcholila oznámením SNS, že pripraví návrh zákona o zákaze spochybňovania Benešových dekrétov, ktorý by takéto pokusy klasifikoval ako trestný čin.

Do NR SR dňa 24. augusta 2007 doručili poslanci SNS návrh na uznesenie „o nedotknuteľnosti denacifikačných dokumentov k usporiadaniu pomerov po II. svetovej vojne“, o kto-

Box 1

Uznesenie NR SR č. 533 z 20. septembra 2007 o nedotknuteľnosti povojnových dokumentov k usporiadaniu pomerov po II. svetovej vojne na Slovensku

„Národná rada Slovenskej republiky, – nezabúdajúc na utrpenie obetí II. svetovej vojny, odsudzujúc princíp kolektívnej viny, – odmietajúc pokusy o spochybňovanie a revíziu zákonov, dekrétov, zmlúv a iných povojnových rozhodnutí slovenských a československých orgánov, ktoré by znamenali zmenu majetkového a právneho povojnového usporiadania, – rešpektujúc dohody medzi víťaznými a porazenými štátmi, – majúc na zreteli ustanovenia Dohody o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom z 27. februára 1946, Mierovej zmluvy s Maďarskom z 10. februára 1947 a Štrbského protokolu z 25. júla 1949, – želajúc si rozvoj dobrých susedských vzťahov s Maďarskou republikou, – usilujúc o pokračovanie integračného procesu v Európskej únii a v pevnej vôli skončiť s otváraním otázok súvisiacich s koncom II. svetovej vojny a jej výsledkami, v y h l a s u j e, že 1. ústavné, zákonné a politické rozhodnutia v rámci povojnového usporiadania boli prijaté tak ako v iných európskych štátoch v dôsledku II. svetovej vojny a porážky nacizmu a vychádzali zo zásad medzinárodného práva reprezentovaných závermi konferencie v Postupime, 2. povojnové rozhodnutia reprezentatívnych orgánov Československej republiky a Slovenskej národnej rady nie sú príčinou diskriminačnej praxe a dnes na ich základe nemôžu vzniknúť nové právne vzťahy, 3. právne a majetkové vzťahy, ktoré vznikli týmito rozhodnutiami, sú nespochybniteľné, nedotknuteľné a nemenné.“

rom rokovala NR SR 20. septembra 2007 (*Návrh na uznesenie...*, 2007). Napokon bolo v po-
zmenenej podobe oproti tomuto návrhu prijaté uznesenie NR SR č. 533 z 20. septembra 2007
na Slovensku (*Uznesenie NR SR...*, 2007). Do textu bola doplnená formulácia „odsudzujúc
princíp kolektívnej viny“, pričom uznesenie sa vyhlo pojmom „denacifikačné dekréty“,
„denacifikačné dokumenty“, používaným v pôvodnom návrhu uznesenia. Pod uznesenie sa
podpísali všetky parlamentné politické strany okrem SMK. Za uznesenie hlasovalo 120
poslancov, proti bolo 20 poslancov SMK, nehlasoval poslanec P. Minárik z KDH.

Nielen maďarská menšina na Slovensku, ale aj predstavitelia MR prijali uznesenie NR SR
s nevôľou. Premiér Ferenc Gyurcsány vyslovil poľutovanie nad prijatím uznesenia a prezi-
dent László Sólyom hovoril o facke Budapešti (*Smer sa snaží...*, 2007). Pred slovenským
veľvyslanectvom v Budapešti a pred slovenským konzulátom v Békéscsabe sa uskutočnili
protestné demonštrácie, aj keď len s malou účasťou obyvateľstva (*Extrémisti prišli...*, 2007).

Veľvyslanec SR Juraj Migaš bol pozvaný na MZV v Budapešti vysvetľovať uznesenie NR
SR o nedotknuteľnosti povojnovej legislatívy. Zdôraznil predovšetkým prvý odsek uznese-
nia, ktorý odmieta princíp kolektívnej viny, ubezpečil maďarskú stranu, že Slovensko má
záujem o dobré vzťahy s Maďarskom a zdôraznil, že za dobrý základ považuje dokument,
ktorý prijali premiéri oboch štátov (*Veľvyslanec Migaš...*, 2007).

Predseda SMK ešte pred schválením tohto dokumentu listom upozornil predsedu Výboru
Európskeho parlamentu pre občianske slobody J.-M. Cavada na jeho predpokladaný obsah.
V liste označil politický vývoj na Slovensku za alarmujúci a deklaráciu za hanebnú a uráž-
livú pre maďarskú a nemeckú menšinu v SR (*Fico Gyurcsányovi...*, 2007). Diskusia, do ktorej
sa zapojili politici, ukázala na množstvo ahistorických, nacionalistických pohľadov na deji-
ny a zneužívanie ich interpretácie politikou.

Uznesenie NR SR o nedotknuteľnosti povojnového zákonodarstva, napriek deklarované-
mu odsúdeniu princípu kolektívnej viny potvrdilo, že slovenská politika si vo vzťahu k svo-
jej minulosti nevie zložiť povojnové nacionalistické okuliare. Všetky opatrenia voči Maďa-
rom po druhej svetovej vojne teda môžeme odôvodniť povojnovou situáciou a povedať, že
sa napĺňala litera československého zákonodarstva. To, že sa niečo stalo „po práve“, nezna-
mená, že to bolo aj spravodlivé a ľudské. Povojnové zákonodarstvo vytvorilo podmienky
na perzekúciu, prenasledovanie, deportácie a konfiškácie majetku osôb maďarskej národ-
nosti. Je potrebné to povedať bez ohľadu na to, že sa podobne správal horthyovský režim
voči Slovákom po Viedenskej arbitráži. Povojnové zákonodarstvo je možné vysvetľovať a zdô-
vodňovať, ale nie je možné ho ospravedlňovať, obhajovať a budovať na ňom základy vzťahu
štátu k maďarskej menšine v súčasnosti, ani vzťah lojality maďarskej menšiny k Slovensku.
Zásadnou otázkou pre slovenskú politiku je, ako si predstavuje svoju budúcnosť v Európe.
Povojnová legislatíva nie je dobrým príkladom pre vklad Slovenska do európskej jednoty.

4.1.4. Černová

Ďalším impulzom na diskusie bolo vyhlásenie NR SR o udalostiach z roku 1907 v Černo-
vej. SNS vyzvala maďarský parlament, aby sa ospravedlnil Slovákom za černovskú masak-
ru. Ospravedlnenie chceli aj za ďalšie historické krivdy (*SNS očakáva...*, 2007). V diskusii
rozaznelo mnoho nacionalistických tónov, rozjatrújúcich slovensko-maďarské vzťahy. Pred-
ložené boli štyri rôzne návrhy vyhlásenia k storočnici tragédie v Černovej. Výstižne sa k tejto
kauze vyjadril historik Roman Holec, podľa ktorého prijatie akejkoľvek deklarácie bude len

účelové gesto. Podľa neho v prípade Černovej išlo o zjavné zlyhanie štátnej moci, ktoré sa stalo symbolom národnostnej politiky Uhorska. Pri výkladoch černovskej tragédie si vyzdvihoval len jednej roviny udalostí našli svoju „parketu“ dobový čechoslovakizmus, vulgárne protimaďarské prejavy, komunistický antiklerikalizmus (napríklad demonizovaním spišského biskupa), národné strany i kresťanský (rozumej: katolícky) politický prúd, paradoxne zveličovaním úlohy Hlinku. Žandári pochádzali z Liptova, mali slovenský pôvod a vedeli po slovensky. Odsúdeniahodnou skutočnosťou však zostalo, že štát nenašiel odvahu priznať chybu a minimálne zmierniť jej fatálne následky a celú kauzu spolitizoval (Černová je..., 2007). NR SR nakoniec 26. októbra 2007 prijala umiernené Vyhlásenie NR SR k 100. výročiu tragédie v Černovej, ktoré navrhol predseda NR SR Pavol Paška (Vyhlásenie NR SR..., 2007). Za návrh hlasovali všetci poslanci SMK. Nehlasoval iba poslanec SDKÚ-DS Peter Markovič, proti bol poslanec LS-HZDS Milan Urbáni (ktorý tvrdil, že išlo o technickú chybu), neprítomných bolo osem poslancov NR SR.

4.2. PRÍPAD HEDVIGY MALINOVEJ

Dňa 25. augusta 2006 v Nitre študentku maďarskej národnosti Hedvigu Malinovou – podľa jej vlastných slov – napadli dvaja muži, pretože hovorila po maďarsky. Prípado napadnutej študentky sa stal najznámejšou kauzou roka 2006, ktorá pokračovala aj v roku 2007. Namiesto okamžitého odsúdenia akýchkoľvek javov národnostnej neznášanlivosti, bez ohľadu na okolnosti prípadu, po televíznom vystúpení predsedu vlády R. Fica a ministra vnútra R. Kaliňáka, v ktorom spochybnili výpoveď H. Malinovej, sa tento prípad stal politickou kauzou. Polícia vyšetrowanie zastavila s tým, že skutok sa nestal a H. Malinová polícia obvinila, že si napadnutie v Nitre vymyslela (Dostál, 2007). Jaroslav Maček, prokurátor a zároveň hovorca Krajskej prokuratúry v Nitre oznámil, že H. Malinová je trestne stíhaná a obvinená z trestného činu krivej výpovede a krivej prísahy, lebo na základe zistených skutočností je dostatočne odôvodnený záver, že vo výpovediach pred vyšetrowateľom uviedla ako svedok nepravdu o skutočnostiach týkajúcich sa lúpežného prepadnutia jej osoby dvoma páchatelmi. Vyšetrowaním bolo podľa prokurátora zistené, že ňou opísaný skutok sa nestal (Štát vs. Malinová..., 2007).

Trestné stíhanie vo veci krivej výpovede začala polícia na základe anonymného oznámenia od občana. Neskôr sa ukázalo, že anonymom bol bývalý agent SIS Peter Korček, asistent poslanca NR SR Petra Gaburu. Podľa informácií z konca roka 2007 v spisovom materiále chýbal podnet anonymného ohlasovateľa, na základe ktorého sa začalo trestné stíhanie H. Malinovej za krivú výpoveď (V Malinovej spise..., 2007).

Kauza otvorila mediálne prestrelky medzi slovenskými a maďarskými politikmi. Politici si začali cez hranice posielat odkazy. Vládnci maďarskí socialisti i opozičný FIDESZ požadovali, aby slovenské justičné orgány viedli vyšetrowanie bez politických vplyvov. Premiér R. Fico označil ich kroky za zasahovanie Budapešti do práce slovenských orgánov činných v trestnom konaní. So snahou, aby sa prípadu študentky ujali európske ženské organizácie, prišli dvaja maďarskí europoslanci – Csaba Tabajdi z vládnej Maďarskej socialistickej strany a Kinga Gálová z opozičného FIDESZu.

Kauza ukázala, že aj v takom prípade je možná mobilizácia spoločnosti. Občianske združenie Aliancia Fair-play sa rozhodlo verejne vyjadriť svoj postoj k prípadu H. Malinovej. Vo vyhlásení z júla 2007 s názvom „Aby pravda dostala šancu“ vyjadrilo vážne pochybnos-

ti nad tým, či orgány činné v trestnom konaní postupujú vo vyšetrovaní prípadu nestranne a odborne a či svojím postupom umožnia odhalenie skutočného priebehu udalostí (*Aby pravda...*, 2007; *Osobnosti...*, 2007). Pochybnosti voči postupu polície vyslovili aj iné osobnosti, komentátori v médiách a občianski aktivisti. Závažným odborným hlasom v prospech obvinenej bolo svedectvo psychiatra Jozefa Hašta, vyjadrenie odborníka na trestné právo Juraja Kolesára či exriaditeľa Úradu boja proti korupcii Jozefa Šáteka (*Odborné stanoviská...*). Polícia však pochybnosti odmietala a vyšetrovanie bolo podľa nej objektívne. Do 6. augusta 2007 bolo nazbieraných 550 podpisov pod petíciu. Voči spochybňovaniu objektívnosti a nestrannosti vyšetrovacích orgánov protestovala SNS. Podľa J. Slotu takéto aktivity vyvolávajú pochybnosti o nezávislosti niektorých občianskych združení, ako aj otázku, kto a prečo ich riadi a financuje a komu v skutočnosti slúžia (*Slota: Aliancia...*, 2007). Prípád „údajného“ napadnutia študentky maďarskej národnosti H. Malinovej mal podľa premiéra R. Fica vyústiť do pádu jeho vlády.

Po spolupráci s odborníkmi sa samotná H. Malinová začala aktívnejšie zasadzovať za potvrdenie svojej pravdy. Vystúpila v Bratislave na stretnutí pri príležitosti Dňa ľudských práv. Podala sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) – obrátila sa naň pre „neľudské a ponižujúce zaobchádzanie“ vyšetrovacích orgánov pri vyšetrovaní útoku na ňu. Sťažnosť bola podaná na ESLP 22. novembra 2007 (*Malinová sa obrátila...*, 2007).

So sťažnosťou proti zastaveniu vyšetrovania sa advokát H. Malinovej Roman Kvasnica obrátil aj na Ústavný súd SR (ÚS SR). Ten v máji 2007 skonštatoval, že preverenie postupu vyšetrovacích orgánov je v kompetencii prokuratúry. Rozruch vyvolali v júli 2007 vyjadrenia policajného prezidenta Jána Packu, ktorý pripustil, že H. Malinová bola zbitá, aj keď nie tak, ako to sama opísala. Polícia vtedy odmietla úvahy o tom, že by pri vyšetrovaní prípadu pochybila. Následne generálny prokurátor Dobroslav Trnka pripustil, že policajti a prokuratúra urobili chyby pri vyšetrovaní údajného útoku na H. Malinovú. Pri vyšetrovaní sa totiž nevykonali všetky potrebné vyšetrenia. D. Trnka koncom augusta oznámil, že Generálna prokuratúra SR preskúma postup orgánov pri vyšetrovaní (*Pri vyšetrovaní...*, 2007).

Po konzultácii s ministrom vnútra D. Trnka rozhodol, že prípadom sa bude zaoberať päťčlenný vyšetrovací tím. V tíme sú dvaja prokurátori, dvaja vyšetrovatelia a jeden operatívny pracovník ministerstva vnútra. Jeden z prokurátorov bude plniť aj úlohu dozorujúceho prokurátora (*Kauzu Malinová...*, 2007).

Dohľad by mal mať riaditeľ trestného odboru generálnej prokuratúry T. Šumichrast, ktorý v roku 1997 ako okresný prokurátor zrušil obvinenie ministra vnútra G. Krajčího z trestného činu marenia referenda.

4.3. PRÍPADY EXTRÉMIZMU A RASIZMU

Vláda v programovom vyhlásení deklarovala, že „sprísni postup proti extrémizmu. Nebude tolerovať žiadne protizákonné aktivity členov a prívržencov extrémistických skupín a hnutí, a rozhodne bude konať tam, kde bude ohrozený pokoj a poriadok, práva a slobody osôb z dôvodu ich národnostnej, rasovej či inej odlišnosti. Pripraví návrh zákona o boji proti extrémizmu, porovnateľný s právnou úpravou boja proti tomuto negatívnemu javu v demokratických štátoch Európy. Vytvorí podmienky na personálne i finančné posilnenie bezpečnostných štruktúr boja s týmto negatívnym javom“ (*Programové...*, 2006). V septembri 2006 bol predložený do vlády legislatívny zámer zákona o boji proti terorizmu a extrémizmu. Bol však

odbornou verejnou skritizovaný a uznesenie, ktoré ukladalo pripraviť návrh zákona do konca roku 2007 sa nepodarilo splniť. V októbri 2007 vláda prerokovala *Správu o plnení úloh vyplývajúcich z Koncepcie boja proti extrémizmu za rok 2006*. Podľa tejto správy bolo v SR za rok 2006 v policajných štatistikách evidovaných 188 trestných činov, ktorých spáchanie bolo motivované rasovou, národnostnou alebo inou obdobnou neznášanlivosťou. Z uvedeného počtu bolo objasnených 107 trestných činov a trestne stíhaných celkom 148 osôb.

Celkovo bolo uskutočnených 119 preventívno-bezpečnostných akcií, zameraných na kontrolu záujmových objektov a osôb. Počas nich bolo zistených 11 podozrení z trestnej činnosti s prvkami extrémizmu a štyri priestupky (*Správa o plnení...*, 2007). Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, počet rasovo alebo národnostne motivovaných trestných činov každým rokom narastá. Môže to však byť ovplyvnené aj tým, že polícia sa nesnaží v takej miere ako predtým takéto trestné činy označovať len ako výtržnosti.

Tabuľka 6

Štatistický prehľad trestných činov, ktorých spáchanie bolo motivované rasovou, národnostnou alebo inou obdobnou neznášanlivosťou, zistených v Slovenskej republike v rokoch 1997 až 2006

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Zistené trestné činy	19	21	15	35	40	109	119	79	121	188
Objasnené trestné činy	8	15	11	25	23	76	77	57	82	107

Zdroj: *Správa o plnení úloh vyplývajúcich z Koncepcie boja proti extrémizmu za rok 2006*.

V roku 2006 zabezpečovala spoluprácu pri sledovaní extrémizmu Komisia pre koordináciu postupu proti extrémizmu na MV SR. Táto bola zrušená na začiatku roku 2007 a na konci roku 2007 ju nahradila nová 23-členná skupina pre elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu. V jej čele stojí šéf protiteroristického oddelenia Úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru SR Martin Kubik. Členmi komisie sú zástupcovia mimovládnych organizácií, viacerých ministerstiev a polície, prokuratúry a Slovenskej informačnej služby.

Pri návrhu novelizácie Trestného zákona v novembri 2007 podalo MV SR pripomienku, na základe ktorej by do novely mali byť zahrnuté pojmy extrémizmus, extrémistická skupina či extrémistický materiál. Odborníci, ktorí sa venujú problematike bezpečnostnej politiky a extrémizmu však upozornili, že nové paragrafy môžu byť zneužitú na zastráňovanie občanov.

V roku 2007 sa objavilo viacero prípadov extrémizmu a rasizmu. Z nich uvedieme aspoň najzávažnejšie:

Dňa 20. novembra 2007 pokračovalo odročené hlavné pojednávanie v prípade smrti Karola Sendreia, ktorý zomrel na policajnej stanici v Revúcej 6. júla 2001 (*Synovia Sendreia...*, 2007). Bol vypočutý znalec z odboru psychológie aj svedkovia a vo februári 2008 sa očakáva dokončenie prípadu a vynesenie rozsudku (*Kauza Sendrei...*, 2007).

V ďalšom prípade senát Krajského súdu v Košiciach rozhodol o tom, že aktéri rasového útoku na dievča kubánskeho pôvodu naďalej zostávajú za mrežami. Zamietol tak sťažnosť, ktorú 18-ročný Samuel Š. a 17-ročný Ján B. (obaja z Košíc) podali proti rozhodnutiu sudcu Okresného súdu Košice I o ich väzobnom stíhaní. Títo 20. novembra 2007 v Košiciach napadli dievčinu a vykrikovali rasistické a nacistické heslá (*Obvinení z rasového...*, 2007).

K najväčšiemu protestu proti prejavom extrémizmu došlo v Nitre, kde sa v roku 2007 odohrali viaceré útoky s extrémistickým pozadím. Nitrianska polícia riešila niekoľko prípa-

chádzajúcich rokoch nepodarilo vyriešiť. Vo vzťahu k novej vládnej koalícii to znamenalo zmenu dialógu na konfrontáciu. Nastolená problematika odškodnenia Maďarov a Nemcov za dekréty prezidenta Beneša a nariadenia SNR, spolu s návrhom na deklaráciu o zmierení vyvolala diskusiu o historických témach. Výsledkom bolo prijatie problematického uznesenia NR SR o nedotknuteľnosti povojnového zákonodarstva, ktoré deklarovalo nedotknuteľnosť zákonov, ktoré boli už dávno zmenené. Napriek prijatiu spoločného dokumentu *Common Past, Common Future – in the mirror of common projects* zo stretnutia premiérov SR a MR 18. júna 2007, ďalší vývoj priniesol zostrenie slovensko-maďarských medzištátnych a vnútropolitických vzťahov. V roku 2007 sa posilňovala nacionalistická rétorika novej politickej garnitúry, ktorá z hľadiska ďalšieho vývoja situácie národnostných menšín predstavuje riziko a môže vyvolávať obranné reakcie predstaviteľov menšín.

LITERATÚRA

1. *Aby pravda dostala šancu*. www.fair-play.sk, 2007.
2. Bán, A.: *Zabudnutí Maďari*. Týždeň, č. 16, 2007.
3. Bárdos: *Duray pre stranu nič pozitívne neprinesie*. Sme, 20. 7. 2007.
4. Bugár: *SMK nie je radikálnejšia ako za môjho vedenia*. Sme, 13. 10. 2007.
5. Csáky *ide riešiť Benešove dekréty*. Sme, 6. 8. 2007.
6. *Csákyho úderka v SMK!* Nový Čas, 3. 4. 2007.
7. Csáky: *Slová Bugára sú prejavom ľudského sklamania z neúspechu*. Nový Čas, 1. 4. 2007.
8. Csáky: *Snažím sa pripraviť stranu na generačnú výmenu*. Sme, 11. 7. 2007.
9. Čaplovič *dal preveriť 45-miliónovú dotáciu pre Slovenský rozhlas*. Sme, 7. 12. 2007.
10. Černová *je príbehom o zneužití moci*. Pravda, 13. 10. 2007.
11. Čierna-Lantayová, D. – Štefanovič, M. – Šutaj, Š. – Štefanský, M. – Zavacká, K.: *Slovensko a dekréty prezidenta ČSR Edvarda Beneša v kontexte nariadení Slovenskej národnej rady*. Bratislava, Veda 2006.
12. Dostál, O.: *Národnostné menšiny*. In: Kollár, M. – Mesežnikov, G. – Bútorá, M. (ed.): *Slovensko 2006. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2007.
13. *Duka-Zólyomi kritizoval SR na pôde EÚ*. Pravda, 10. 7. 2007.
14. *Extrémisti prišli pred slovenskú ambasádu*. Sme, 26. 9. 2007.
15. *Extrémizmus v Nitre by mala riešiť aj radnica*. Sme, 3. 12. 2007.
16. *Fico a lojálne menšiny*. Sme, 18. 7. 2007.
17. *Fico dohodol Gyurcsányho návštevu Slovenska*. Sme, 19. 10. 2007.
18. *Fico Gyurcsányiovi potvrdil nedotknuteľnosť Benešových dekrétov*. Hospodárske noviny, 21. 9. 2007.
19. *Fico je vo vývoji vzťahov Slovenska a Maďarska optimistom*. Sme, 13. 12. 2007.
20. *Fico: Rozšírenie Schengenu je vianočným darčekom pre všetkých Európanov*. Hospodárske noviny, 22. 12. 2007.
21. *Heizer: Pozvanie pre slovenského prezidenta na návštevu Maďarska platí*. Sme, 11. 10. 2007.
22. *Hlavné odborné činnosti SNM na rok 2007*. www.snm.sk/?lang=svk&org=0§ion=info
23. *Hrušovský: Palkove slová sú o súťaži v KDH*. Pravda, 3. 4. 2007.
24. *Interpelácie na zasadaní NR SR 9. 5. 2007*. www.nrsr.sk
25. *Južná hranica ubližuje Maďarom*. Hospodárske noviny, 10. 4. 2007.
26. *Kauzu Malinová bude vyšetrovať päťčlenný tím*. Pravda, 24. 9. 2007.
27. *Kauza Sendrei končí*. Sme, 18. 12. 2007.
28. *Komárňanská univerzita môže zaniknúť*. Pravda, 12. 9. 2007.
29. *Kubiš: Nedošlo k zhoršeniu dodržiavania práv menšín v SR*. Sme, 5. 12. 2007.
30. *Kubiš: Spolok maďarskej gardy je záležitosť hodná odsúdenia*. Hospodárske noviny, 27. 8. 2007.
31. *Kubiš: Sólyom nie je súkromná osoba*. Pravda, 8. 10. 2007.

32. *Maďarský prezident Sólyom si v Diakovciach uctil pamiatku Sv. Štefana.* Hospodárske noviny, 19. 8. 2007.
33. *Malinová sa obrátila na súd v Štrasburgu.* Pravda, 26. 11. 2007.
34. *Menšiny podľa Slotu.* Hospodárske noviny, 1. 6. 2007.
35. *Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru.* [www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/2FB7D11E30850938C12573AE00414A11/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/2FB7D11E30850938C12573AE00414A11/$FILE/Zdroj.html)
36. *Mikolaj podľa Szigetihó útočí na vzdelávanie menšín.* Sme, 2. 11. 2007.
37. *Mikolaj vystrašil školy pre Maďarov.* Pravda, 25. 10. 2007.
38. *Ministerstvo odmietlo registráciu Južanskej rady za sebaurčenie.* Sme, 9. 8. 2007.
39. *Nacionalisti pochodovali proti násiliu.* Pravda, 25. 11. 2007.
40. *Na Slovensku je viac ako 100-tisíc registrovaných členov politických strán.* Sme, 19. 7. 2007.
41. *Návrh koncepcie výchovy a vzdelávania národnostných menšín.* www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/7F8417FDB8D19F05C12573A300458BE4?OpenDocument
42. *Návrh na uznesenie „o nedotknuteľnosti denacifikačných dokumentov k usporiadaniu pomerov po II. svetovej vojne“.* www.nrsr.sk/default.aspx?sid=Schodze/zoznam
43. *Návrh Strany maďarskej koalície na uzmierenie.* www.smk.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=229&Itemid=35
44. *Nové vedenie SMK s otváraním Benešových dekrétov dlho nečakalo.* Hospodárske noviny, 11. 4. 2007.
45. *Obavy z Fica sa zatiaľ nenaplnili.* Hospodárske noviny, 6. 11. 2007,
46. *Obvinení z rasového útoku ostávajú za mrežami.* Hospodárske noviny, 4. 12. 2007.
47. *Odborné stanoviská MUDr. J. Hašta a JUDr. J. Šáteka.* http://hedviga.fair-play.sk/index_001.php
48. *Odpoveď ministra kultúry M. Maďariča na interpeláciu poslanca I. Andruska z 30. 7. 2007.* www.nrsr.sk
49. *Odpoveď ministra vnútra R. Kaliňáka na interpeláciu V. Mečiara zo 16. 11. 2007.* www.nrsr.sk/exeIT.NRSR.Web.Webclass/Tmp/odpoved%2017.pdf
50. *Odvolanie riaditeľa.* Týždeň, č. 45, 2007.
51. *Osobnosti sa vyjadrili ku kauze Malinová.* www.changenet.sk/?zdroj=100281, 2007.
52. *Palko: Nestretávajme sa s SMK.* Pravda, 3. 4. 2007.
53. *Palko: Vzťah s Maďarskom sa radikalizuje.* Sme, 29. 8. 2007.
54. *Pardon chcú počuť Maďari.* Hospodárske noviny, 11. 4. 2007.
55. *Plišková, A.: K niektorým aspektom používania rusínskeho spisovného jazyka vo vzdelávacom systéme Slovenskej republiky.* In: *Národnostné a etnické menšiny na Slovensku 2006.* Šamorín, Fórum inštitút pre výskum menšín, 2007, s. 99 – 113.
56. *Prezident Sólyom sa stretne aj s vedením SMK.* Pravda, 1. 10. 2007.
57. *Pri vyšetrovaní kauzy Malinová došlo k chybe.* Pravda, 13. 9. 2007.
58. *Príloha k uzneseniu Výboru pre národnosti, ľudské práva a postavenie žien.* www.nrsr.sk/appbin/xweb/VyboryNR/lpnz/Uznesenia/23.%20schôdza%2019.20.%2011.%202007/Uznesenie%20LPNZ%20104%20tlač%20366.doc
59. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky.* Bratislava, Úrad vlády SR, august 2006.
60. *Protest proti extrémizmu odovzdali primátorovi i polícii.* Hospodárske noviny, 4. 12. 2007.
61. *Rozbehli petíciu za odškodnenie Maďarov.* Pravda, 23. 11. 2007.
62. *Rozhovor s prezidentom...* www.prezident.sk/?rozhovor-s-prezidentom-sr-ivanom-gasparovicom-rozhlasova-stanica-slovensko-3-11-2007
63. *Simon: Csáky odvádza pozornosť od zásadných tém.* Sme, 5. 11. 2007.
64. *Slovenská diplomacia je prísahou gardy znepokojená.* Sme, 21. 10. 2007.
65. *Slovensko sa Maďarom neospravedlní.* Pravda, 10. 9. 2007.
66. *Slota: Aliancia fair-play hrá špinavú hru.* Pravda, 23. 7. 2007.
67. *Smer-SD je znepokojený mlčaním SMK v súvislosti s maďarskou gardou.* Hospodárske noviny, 27. 8. 2007.
68. *Smer sa snaží vyhnúť kritike za uznesenie o Benešových dekrétach.* Pravda, 25. septembra 2007.

69. SMK predloží novely jazykového zákona. *Sme*, 17. 5. 2007.
70. SMK: Riaditeľa odvolali pre občianske aktivity. *Sme*, 31. 10. 2007.
71. SMK sa pýta Fica, či platí jazykový zákon. *Pravda*, 6. 8. 2007.
72. SNS je proti registrácii iredentistických spolkov. *Pravda*, 4. 10. 2007.
73. SNS očakáva od Maďarska ospravedlnenie. *Pravda*, 2. 10. 2007.
74. Správa o plnení úloh vyplývajúcich z Koncepcie boja proti extrémizmu za rok 2006
www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/1E2DD48C93F0EA41C125732B0034CE72?Open
Document
75. Správa o priebehu a výsledkoch VII. zasadania Zmiešanej slovensko-maďarskej komisie pre zá-
ležitosti menšín. www.mzv.sk/App/WCM/pripkon.nsf/vw_ByIDID_042AC203EA36A912C12
57376002E3696/\$File/Material.rtf
76. Synovia Sendreia neuniesli pohľad na video. *Pravda*, 23. 11. 2007.
77. Svoboda: Neprišli sme nikoho súdiť, prišli sme pomôcť. *Hospodárske noviny*, 19. 11. 2007.
78. Škole v Komárne pomohla Pešť. *Pravda*, 3. 8. 2007.
79. Štát versus Hedviga II. *Týždeň*, č. 24, 2007.
80. Štát vs. Malinová: Kto z koho? *Nový Čas*, 31. 7. 2007.
81. Šutaj, Š. – Hominišová, M. – Sáposová, A. – Šutajová, J.: *Maďarská menšina na Slovensku v pro-
cesoch transformácie po roku 1989 (identita a politika)*. Prešov, Universum 2006.
82. Šutajová, J. – Ďurkovská, M. (ed.): *Maďarská menšina na Slovensku v procese transformácie po
roku 1989 – historické, politologické a právne súvislosti*. Prešov, Universum 2007.
83. Tomanová: Ja vás volám po slovensky. *Sme*, 18. 5. 2007.
84. Uznesenie NR SR č. 533 z 20. septembra 2007 o nedotknuteľnosti povojnových dokumentov k uspo-
riadaniu pomerov po II. svetovej vojne na Slovensku. www.nrsr.sk/exeIT.NRSR.Web.SSLP/
Download.aspx?DocID=267236
85. V Malinovej spise chýba kľúčový dokument. *Pravda*, 4. 10. 2007.
86. Velvyslanec Migaš vysvetľoval v Budapešti. *Pravda*, 25. 9. 2007.
87. Vieme o sebe veľmi málo, tvrdí Heizer. *Pravda*, 4. 10. 2007.
88. Volebný program na roky 2006 – 2010. www.niton.sk/documents/10-8-639-valprog_n_sk.doc
89. Vrenie v SMK. *Týždeň*, č. 16, 2007.
90. V súboji vicepremiéra Dušana Čaploviča a jeho predchodcu Csákszho ide o peniaze určené pre
menšiny. *Televízna stanica Markíza, Televízne noviny*, 18. 10. 2006.
91. Vstupom SR a Maďarska do schengenského priestoru Slovensko prakticky stratí juh. *Sme*, 10. 7.
2007.
92. Vyhlásenie NR SR k 100. výročiu tragédie v Černovej z 26. 10. 2007. www.nrsr.sk
93. Vynútené ospravedlnenia nemajú zmysel. *Týždeň*, č. 39, 2007.
94. www-8.mensiny.vlada.gov.sk
95. www.smk.sk
96. www.shp.hu/hpc/hpc_member_3g.php?azonosito=commorakozigaz&oldalkod=1d5S524AAv
97. Za Benešove dekréty čaká Csáky ospravedlnenie. *Hospodárske noviny*, 10. 4. 2007.
98. Zápisnica zo schôdze Výboru NR SR z 26. 4. 2007. www.nrsr.sk/appbin/xweb/VyboryNR/lpnz/
Zapisnica/Zapisnica %20LPNZ %2014. %20schôdza.doc
99. Zápisnica zo schôdze Výboru NR SR z 19. 11. 2007. www.nrsr.sk/appbin/xweb/VyboryNR/lpnz/
Zapisnica/Zapisnica %20LPNZ %2023. %20schôdza.doc
100. Zápisnica z rokovania Rady vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a etnické sku-
piny dňa 6. novembra 2007. www8.mensiny.vlada.gov.sk/index.php?ID=3623

Dvojstranná spolupráca sa realizovala aj vo vojenskej oblasti, napríklad v rámci prípravy spoločnej česko-slovenskej bojovej skupiny EÚ, ktorá bola predmetom rozhovorov náčelníka Generálneho štábu Armády ČR generálporučíka Vlastimila Piceka s náčelníkom Generálneho štábu Ozbromených síl SR generálom Lubomírom Bulíkom 21. marca 2007 v Bratislave. Atmosféru bilaterálnych vzťahov však určujú aj také neformálne kontakty, ako sú tradičné Slávnosti bratstva Čechov a Slovákov na Veľkej Javorine, na ktorých sa 29. júla zúčastnil predseda Senátu Parlamentu ČR Přemysl Sobotka a predseda Poslaneckej snemovne Parlamentu ČR Miloslav Vlček. K vyrovnaniu s dedičstvom minulosti chce prispieť dohoda ministrov obrany F. Kašického a Vlasty Parkanovej zo 6. februára 2007 o návrate dokumentov bývalej československej vojenskej kontrarozviedky a bývalej spravodajskej správy Generálneho štábu (MO SR, 6. 2. 2007).

Hoci agenda dvojstranných vzťahov medzi SR a ČR sa v roku 2007 nevyznačovala podstatnejšou intenzitou, ba dokonca názorové rozdiely medzi vládami oboch štátov na niektoré zásadné otázky medzinárodnej politiky sa najmä v prvom polroku prejavovali veľmi výrazne, aj napriek tomu sa vzájomné kontakty vyznačovali dôverou. Možno konštatovať, že táto dôvera je daná do značnej miery vysokou intenzitou medziľudských kontaktov, ako aj pretrvávaním pozitívnych sentimentov z éry bývalého Československa. Na stupeň dôvery v niektorých citlivých otázkach, ako je napríklad bezpečnostná oblasť, vplýva pochopiteľne aj zhoda či odlišnosť pozícií; treba pripomenúť, že konkrétne v otázke názorov na charakter spolupráce s USA – vrátane eventuálneho vybudovania protiraketovej obrany – politické vedenie oboch štátov v súčasnosti zastáva odlišné stanoviská. Veľkú rolu v udržiavaní a kultivovaní vzájomnej dôvery zohrávajú aj symbolické gestá politikov, ako napríklad apelovanie na jazykovú blízkosť oboch národov, resp. iniciatívy usporiadania podobných spoločných aktivít, akými sú Majstrovstvá Európy vo futbale. Hoci podobné iniciatívy nemajú primárne politický charakter, dokážu spätne ovplyvniť aj úroveň politických kontaktov.

7.2. MAĎARSKO

Podobne ako v roku 2006 aj v roku 2007 mali bilaterálne slovensko-maďarské vzťahy komplikovaný charakter. K pozitívnym signálom patrilo napríklad stretnutie na úrovni premiérov počas júnového summitu V4 v Bratislave, uskutočnené prvý raz po roku 2002, a rokovania o uskutočnení oficiálneho stretnutia premiérov počas summitu premiérov V4 v českej Ostrave. Na druhej strane nielen extrémisti, ale aj oficiálni predstavitelia oboch krajín prispievali svojimi aktivitami k eskalácii napätia, ktoré sa ventilovalo aj na medzinárodnej úrovni. Opätovne sa predmetom diskusie stala aj otázka tzv. Benešových dekrétov a ďalších nevyriešených sporných otázok interpretácie spoločnej minulosti. Rovnako ako v minulosti i v roku 2007 boli slovensko-maďarské vzťahy nielen predmetom medzištátnych sporov, ale aj predmetom vnútropolitických konfliktov, predovšetkým po opakovaných výrokoch predstaviteľov SNS a po výmene na poste predsedu Strany maďarskej koalície, kde dovtedajšieho predsedu Bélu Bugára nahradil predstaviteľ radikálnejšieho prúdu Pál Csáky.

V prvom polroku 2007 vzájomné vzťahy nemali konfrontačný charakter, objavili sa viaceré signály naznačujúce zblížovanie vzájomných postojov. Týkalo sa to napríklad návštevy predsedu NR SR Pavla Pašku v Budapešti 15. – 16. februára 2007. S predsedníčkou maďarského parlamentu Katalin Sziliovou rokoval o budovaní cezhraničnej dopravnej infraštruktúry, ale aj o problematike financovania kultúrnych aktivít maďarskej menšiny a Uni-

verzity Jánosa Seleyho v Komárne, pričom P. Paška zdôraznil, že nie je v záujme SR zhoršovať postavenie menšín.

Podobne v konštruktívnom duchu sa nieslo aj stretnutie premiéra SR R. Fica s maďarským premiérom Ferencom Gyurcsányom počas summitu V4 v Bratislave 19. júna 2007, počas ktorého prijali dokument *Spoločná minulosť, spoločná budúcnosť v zrkadle spoločných projektov*, obsahujúci 14 bodov z rôznych oblastí spolupráce. Patrí medzi ne o. i. dohoda o údržbe a modernizácii prihraničnej dopravnej infraštruktúry. Premiéri sa dohodli predovšetkým na vybudovaní dvoch mostov na hraničnej rieke Ipeľ a na urýchlení výstavby rýchlostnej cesty medzi Košicami a maďarským Miskolcom. Zlepšiť cestovanie občanov pohraničných oblastí za prácou by mali prihraničné cestovné poriadky a spoločné cestovné lístky. Ďalšie iniciatívy sa týkali vypracovania publikácie na pôde Akadémie vied oboch krajín, ktorá by umožnila spoločný výklad dejín a organizovanie bilaterálnej výmeny mládeže, resp. vysokoškolských študentov. Ministri zahraničných vecí boli vyzvaní, aby vytvorili spoločnú cenu, ktorú by každý rok udeľovali dvom osobnostiam, čo sa zaslúžili o spoločné vzťahy.

Napätie, ktoré sa z vnútro politickej roviny rýchlo prenieslo na bilaterálnu, však vyvolal zámer predsedu SMK P. Csákyho navrhnúť v NR SR morálne a finančné odškodnenie obetí tzv. Benešových dekrétov (SITA, 6. 8. 2007). Zámer presadiť túto požiadavku bol pritom spojený s jednostranným návrhom na spoločné vyhlásenie, v ktorom by sa slovenský a maďarský parlament ospravedlnili za krivdy minulosti v spoločnej histórii oboch národov, ktorý v septembri 2007 predložili poslanci za SMK. Táto iniciatíva fakticky zjednotila koalíčných a slovenských opozičných poslancov v NR SR, ktorí na ňu 20. septembra 2007 reagovali schválením uznesenia označujúceho tzv. Benešove dekréty za „nespochybniteľné, nedotknuteľné a nemenné“ (SITA, 20. 9. 2007).

S odmietnutím sa stretol aj návrh SMK na spoločnú deklaráciu, ktorý minister zahraničných vecí SR J. Kubiš označil za konfrontačný z hľadiska obsahu aj spôsobu, akým sa ho SMK pokúsila presadiť. Hoci zdôraznili, že v súčasnosti na základe rozhodnutí reprezentatívnych orgánov ČR a NR SR nemôžu vzniknúť nové právne vzťahy, pričom v dokumente odsúdili uplatňovanie princípu kolektívnej viny, predseda SMK P. Csáky označil pripravované uznesenie ešte pred jeho prijatím za „urážku maďarskej a nemeckej menšiny na Slovensku“, posilňujúce princíp kolektívnej viny. V podobnom duchu sa po prijatí uznesenia vyjadrila K. Sziliová a maďarskí poslanci Európskeho parlamentu, zastupujúci päť politických strán, ktorí uvedené uznesenie odsúdili v spoločnom vyhlásení. Maďarskí europoslanci spoločne so štyrmi poslancami za Európsku ľudovú stranu z Maďarska a Nemecka sa na predsedu výboru Európskeho parlamentu pre občianske slobody, vnútro a spravodlivosť Jeana-Mariu Cavadu obrátili so žiadosťou o prerokovanie uvedeného uznesenia NR SR (www.pravda.sk, 21. 9. 2007). Prijatie uvedeného uznesenia síce na jednej strane demonštrovalo konsenzus slovenských politických elít v otázke tzv. Benešových dekrétov a nesúhlas s prípadným jednostranným prehodnocovaním spoločnej histórie slovensko-maďarských vzťahov, prispelo však k eskalácii napätia v situácii, keď Slovensko nečelilo výraznejšiemu zahraničnopolitickému tlaku zo strany Maďarska. Aktivity etnických slovenských strán, ale aj SMK, niektorých maďarských politikov i poslancov Európskeho parlamentu z Maďarska boli orientované primárne na mobilizáciu domácich voličov (text parlamentného uznesenia boli orientované primárne na mobilizáciu domácich voličov (text parlamentného uznesenia a kritický rozbor spomínaných otázok pozri tiež v kapitole *Národnostné menšiny* v tejto *Súhrnnej správe*).

Atmosféru konfrontácie následne prehĺbila neoficiálna návšteva maďarského prezidenta Lászlóa Sólyoma v Komárne, ktorá sa uskutočnila na pozvanie mestskej samosprávy a ob-

čianskeho združenia Palatinus, pričom predstavitelia Kancelárie prezidenta SR boli údajne o jej konaní informovaní až na poslednú chvíľu. L. Sólyom sa počas návštevy stretol s predstaviteľmi SMK a Univerzity Jánoša Seleyho a vystúpil s kritikou uznesenia NR SR o nedotknuteľnosti tzv. Benešových dekrétov (SITA, 2. 10. 2007). V krátkom čase to bola jeho druhá neoficiálna návšteva južných regiónov SR, keďže v auguste 2007 sa zúčastnil na oslavách sviatku maďarského patróna sv. Štefana v Diakovciach. Ani v jednom prípade sa nestretol s prezidentom SR I. Gašparovičom. Komárňanská návšteva vyvolala protest vlády SR i Ministerstva zahraničných vecí SR. Podľa prezidenta SR I. Gašparoviča podobné jednostranné aktivity predstavujú zasahovanie do vnútornej politiky zvrchovanej SR (www.pravda.sk, 3. 10. 2007).

V krátkom čase po kontroverznej návšteve L. Sólyoma v Komárne podnikla podobnú neoficiálnu návštevu predsedníčka maďarského parlamentu K. Sziliová, patriaca do národne orientovaného krídla vládnej Maďarskej socialistickej strany. Návšteva sa uskutočnila namiesto pôvodne plánovanej oficiálnej návštevy SR v októbri 2007, ktorú K. Sziliová odriekla v súvislosti s uznesením NR SR o nemennosti tzv. Benešových dekrétov. Namiesto nej pricestovala 6. októbra 2007 na pozvanie Maďarského spoločenského a kultúrneho zväzu na Slovensku (Csemadoku) na odhalenie pamätného stĺpa pri príležitosti 60. výročia odsunu maďarských rodín z bratislavskej mestskej časti Podunajské Biskupice. Na rozdiel od prezidenta L. Sólyoma sa však zdržala politických prejavov (ČTK, 6. 10. 2007). K. Sziliová sa odmietla stretnúť s predsedom NR SR P. Paškom aj počas summitu šéfov parlamentov Regionálneho partnerstva 9. novembra 2007 v Budapešti.

V jesenných mesiacoch 2007 vyvolávala napätie vo vzájomných vzťahoch činnosť extrémistickej organizácie Maďarská garda, ktorej vznik vyvolal negatívne reakcie slovenských politických strán, ako aj diplomacie.

Spomínané konfrontácie prerástli úroveň bilaterálnych slovensko-maďarských vzťahov nielen v dôsledku snahy niektorých europoslancov o ich prerokovanie na pôde Európskeho parlamentu, ale aj po návšteve bývalého prezidenta USA Billa Clintona v Budapešti 7. októbra 2007, ktorý sa vyslovil za čo najrýchlejšie riešenie otázky tzv. Benešových dekrétov, pričom vzájomné vzťahy prirovnal dokonca k situácii v Severnom Írsku a na Blízkom východe (www.pravda.sk, 7. 10. 2007). Hoci podobné výroky môžu byť chápané ako varovanie pred možným katastrofickým vývojom, v skutočnosti môžu prispieť aj k prehĺbovaniu napätia v regióne. Ďalšou ilustráciou je list predsedu zahraničného výboru Snemovne reprezentantov Kongresu USA Toma Lantosa premiérovi SR R. Ficovi, v ktorom – reagujúc aj na podnety zo strany krajanských organizácií Maďarov žijúcich v USA (Hungarian American Coalition a ďalších) – vyjadril znepokojenie nad udalosťami týkajúcimi sa postavenia maďarskej národnostnej menšiny (SITA, 24. 10. 2007). T. Lantos, ktorý je zároveň zakladateľom a spolupredsedom Spoločnej kongresovej komisie pre ľudské práva, sa kriticky vyslovil k uzneseniu slovenského parlamentu potvrdzujúcemu platnosť Benešových dekrétov, a tým podľa kongresmana aj „pomýlený princíp kolektívnej viny“, ktorého nespravodlivosť už, ako píše, odsúdilo vyhlásenie Slovenskej národnej rady vo februári 1991. Vyzval slovenského premiéra, aby sa od Benešových dekrétov dištancoval a vyslovil nádej, že vláda zaručí práva maďarskej menšiny žijúcej na Slovensku, ktoré vytvorí „spravodlivý a pohostinný domov pre všetkých svojich občanov“. Požiadal tiež, aby bolo pozastavené vyšetrenie vedené voči Hedvige Malinovej, a naopak, obnovené vyšetrenie voči útočníkom. Premiér R. Fico v reakcii vyhlásil, že „Benešove dekréty sú pre túto vládu nedotknuteľné a nemenné“ a Slovensko poskytuje až taký vysoký štandard ochrany národnostných men-

šín, že „môžeme byť vzorom pre iné krajiny v Európskej únii, a nie aby sme boli kritizovaní pre tieto otázky. Ak sa mám od niečoho dištancovať, tak sa dištancujem od maďarských gárd“. Treba dodať, že kongresman T. Lantos je už vyše dve desaťročia významnou postavou americkej zahraničnej politiky, jeho slovo zaváži a starostlivo mu načúvali všetci americkí prezidenti. Ako jediný člen amerického Kongresu, ktorý pochádza zo strednej Európy a sám prežil holokaust, je mimoriadne vnímavý na akékoľvek prejavy nacionalizmu, a neváha sa k nim kriticky vysloviť, vrátane prejavov nacionalizmu v Maďarsku, odkiaľ pochádza. Od roku 1999 patril medzi tých amerických politikov, ktorí aktívne podporovali začlenenie Slovenska do euroatlantických štruktúr. Vzhľadom na to by sa žiadalo, aby slovenskí predstavitelia – v záujme Slovenskej republiky – venovali jeho názorom náležitú pozornosť, správali sa s diplomatickou obozretnosťou a primeraným taktom a aktívne komunikovali aj v prípade, keď majú odlišnú optiku na niektoré súvislosti bilaterálnych slovensko-maďarských vzťahov.

Aj napriek ostrej výmene názorov v súvislosti s tzv. Benešovými dekrétmi a neoficiálnymi návštevami najvyšších štátnych predstaviteľov Maďarska na území SR pokračoval aj v jesenných mesiacoch neformálny dialóg na úrovni premiérov. Začiatkom októbra 2007 R. Fico adresoval F. Gyurcsányovi pozvanie na oficiálnu návštevu Slovenska, obaja premiéri sa stretli aj počas neoficiálneho summitu EÚ v Lisabone (www.pravda.sk, 19. 10. 2007). Rozdielny prístup premiéra F. Gyurcsány a K. Sziliovkej svedčia o tom, že aj vo vládnej Maďarskej socialistickej strane panujú rozličné názory na spôsob realizácie zahraničnej politiky Maďarska voči najbližším susedom.

Podobne upokojenie vo vzájomných vzťahoch prinieslo spoločné rokovanie ministrov zahraničných vecí SR a Maďarska J. Kubiša a Kingy Gönczovej v novembri 2007. Hoci šéfka maďarskej diplomacie kritizovala protichodný charakter politiky SR voči Maďarsku, obaja ministri podpísali dohodu o vybudovaní dvoch cestných mostov cez pohraničnú rieku Ipeľ medzi obcami Pešov a Szécsény, resp. medzi osadou Rároš a Rárópusztou (ČTK, 16. 11. 2007).

Úspechom v slovensko-maďarských vzťahoch je, že mimo politickej agendy pokračovali rokovania o rozsudku Medzinárodného súdneho dvora vo veci Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros, hoci dosiaľ nepriniesli podstatnejší pokrok.

Najmä na príklade tzv. Benešových dekrétov možno vidieť, ako sa slovensko-maďarské vzťahy stávajú ukázkou presadzovania vnútro politickej agendy prostredníctvom nástrojov zahraničnej politiky. Bilaterálne slovensko-maďarské medzištátne vzťahy tak aj naďalej budú do značnej miery súčasťou vnútro politického diskurzu v oboch štátoch. V dôsledku toho možno očakávať pokračovanie konfrontačných tendencií aj napriek úzkej spolupráci, charakteristickej pre vzťahy medzi dvoma členmi EÚ. Tieto tendencie pritom zatieňujú (prinajmenšom v mediálnom diskurze, ktorý však následne spätne ovplyvňuje nielen domácich, ale aj svetových politikov) skutočnosť, že na viaceré zásadné otázky budúceho smerovania EÚ alebo medzinárodnej bezpečnosti má SR a Maďarsko veľmi blízky, ak nie totožný názor (pozri časť Visegrádska spolupráca).

7.3. POLSKO

Vzťahy Slovenska s Poľskom boli poznačené jednak politickým vývojom v Poľsku, ktorý vyústil do predčasných parlamentných volieb, a jednak značnými rozdielmi v politických